

HÖGSKOLAN KRISTIANSTAD

Institutionen för beteendevetenskap

C-uppsats i Pedagogik
(41-60) 10 p
Vt 2007

Varför just teater och drama?

En studie om elevers val
av gymnasieprogram

Författare: Jessica Hallberg

Handledare: Ben Naji

Abstract

Studiens övergripande syfte är att få veta om varför elever väljer att gå teater- och dramainriktningen på det estetiska programmet på gymnasieskolan. Jag har genom min litteraturstudie dragit slutsatserna att teater och drama är ett bra verktyg för att nå personlig utveckling, tillit och trygghet hos individen och i gruppen, social kompetens, kommunikativ förmåga samt kognitiv kompetens hos individer. Drama används som redskap för utveckling av individens inre egenskaper och för gruppens välmående samt som ett förberedande steg till teater. Studien är en fallstudie där jag intervjuat tio elever som går den teater- och dramapedagogiska inriktningen på det estetiska programmet. Resultatet av min studie visar att motiven till varför elever väljer att gå denna utbildning kan delas in i tre inriktningar av anledningar och skäl. En av anledningarna visade sig vara att det var roligt. Teatern i sig själv samt personlig utveckling uppvisade sig vara de andra motiven. Genom att analysera den betydelse eleverna gav ordet "roligt" gick det att urskilja tre olika innebörder; vilka är erfarenhetsmässigt, intressebaserat samt kombinationsmöjligheten med den teoretiska delen av utbildningen.

Nyckelord: Drama, teater, personlig utveckling, roligt, utbildningsval

Innehållsförteckning

Abstract

1. Inledning.....	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Syfte och Problemformulering.....	7
1.3 Disposition.....	8
2. Litteraturstudie.....	9
2.1 Gymnasieskolan.....	9
2.2 Det estetiska programmet.....	10
2.2.1 Nationella inriktningar på det estetiska programmet.....	11
2.2.2 Lokala inriktningar	13
2.3 Utvärdering av det estetiska programmet.....	14
2.4 Teater och drama.....	17
2.4.1 Definitionen av teater och drama.....	17
2.4.2 Personlig utveckling.....	18
2.4.3 Tillit och trygghet.....	19
2.4.4 Social kompetens.....	19
2.4.5 Kommunikativ förmåga.....	20
2.4.6 Kognitiv kompetens.....	21
2.5 Tidigare forskning om ungdomars utbildningsval.....	22
2.6 Sammanfattning.....	24
3. Teoretiska utgångspunkter.....	27
3.1 Utvecklings- och socialpsykologiska aspekter på ungdomstiden.....	27
3.2 Strukturellt perspektiv; Giddens vs Bourdieu	29
3.3 Sammanfattning	33

4. Empiri.....	35
4.1 Metodbeskrivning.....	35
4.2 Urval och Presentation av målgruppen.....	36
4.3 Genomförandet av intervjuer.....	37
4.4 Etiska överväganden.....	38
4.5 Validitet och reliabilitet.....	39
4.6 Dataanalys.....	40
5. Resultatredovisning.....	41
5.1 Varför valde du den teater- och dramainriktade utbildningen?.....	41
5.2 Vilka förväntningar och mål hade du när du sökte teater- och dramainriktningen på det estetiska programmet?.....	48
5.3 Sammanfattning.....	53
6. Diskussion och slutsats.....	55
6.1 Diskussion.....	55

Referenslista

Bilaga A

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Idag förändras samhället i väldigt snabb takt och ungdomar har svårt att förstå och identifiera sig med samhällets snabba förändring, vilket leder till att vardagskulturens inflytande ökar. (Persson 2000) Bild, musik, dans och drama kan användas i ett identitets- och gemenskapsstärkande syfte. De estetiska ämnena kan hjälpa eleverna att se bortom motsättningar, vardagliga problem och bortom ord för att se ett gemensamt mål. I fem-sex-årsåldern kännetecknas vanligen barns bilder, sång, dramatiseringar och rörelser av en stark uttrycksfullhet som sedan, i takt med att de växer upp och börjar gå i skolan, försvinner mer och mer. (Sundin 2003)

Synen på de estetiska ämnena kontra de teoretiska ämnena har enligt Lindqvist (2002) betydelse för eleverna i skolan. Skolan har en syn på intellektet som ett begränsat logiskt tänkande. Vidare menar Lindqvist (2002) att det i skolan finns en inre motsättning mellan kärnämnen och de estetiska ämnena i form av att skolan värdesätter kärnämnen annorlunda än de estetiska ämnena. Skolan skiljer på estetik och på rationalitet genom att kärnämnen handlar om rationellt tänkande och estetiken handlar om form och yta. Skolan inverkar på eleverna genom att ställa konst och vetenskap mot varandra. Denna tudelning, att de estetiska ämnena handlar om produktivitet och utförande medan de teoretiska ämnena handlar om kunskapsreproduktion, går långt tillbaka i tiden. (Lindqvist 2002)

Då den svenska gymnasieskolan reformerades i början av 1990-talet med Lpf 98 var strävan att minska skillnaderna mellan teoretiska och praktiska utbildningar. Alla utbildningar blev treåriga och i samtliga program finns nu ett antal kärnämnen som ger alla elever en allmän behörighet till högskolan. Egentligen är gymnasieskolan en frivillig skolform men den har blivit mer eller mindre obligatorisk för att man ska kunna studera på högskolenivå och få ett arbete. (Börjesson, 2004).

Valet till gymnasieskola anses av många vara det första stora valet man måste göra i livet. Men en ökad valfrihet innebär samtidigt ett ökat ansvar för elever, föräldrar, studie- och yrkesvägledare samt lärare. En av de grundläggande tankarna med gymnasiereformen handlade mycket om elevernas valfrihet och inflytande över sin utbildning och möjlighet att välja utbildning och kurser efter intresse. (Skolverket 2007) Utbudet av program och inriktningar är idag enormt. Elever i årskurs nio har många saker att tänka på innan de gör sina gymnasieval. Vilken gymnasieutbildning man väljer och möjligheterna att kunna komma in på det program man väljer, har en stor betydelse för en ung människas utveckling och framtid. Detta påstående får mig att tänka tillbaka på mitt eget gymnasieval. Mitt gymnasieval till det naturvetenskapliga programmet kändes för mig självklart och jag hade många anledningar till att välja det jag gjorde. Efter att ha reflekterat över detta faktum väcktes tankar kring de andra elevernas val; varför väljer elever exempelvis det estetiska programmet?

Det har skett en enorm ökning av antalet sökande elever till det estetiska programmet de senaste fem åren. År 1996 var det 14 483 elever som sökte det estetiska programmet. Fem år senare, 2001, var det 15 249 elever, men år 2006 var antalet sökande elever till det estetiska programmet 23 373 elever, vilket visar på en dramatisk ökning. För fem år sedan var det 15 249 elever som sökte till de estetiska programmen och i fjor var det 23 373 sökanden det vill säga en ökning med 8 124 elever. När jag tittade på andelen elever på det estetiska programmet i förhållande till totalantalet elever på gymnasieskolan visade det sig att år 1996 var eleverna på det estetiska programmet 4,67 % av gymnasieskolans totala antal elever, år 2001 uppgick antalet till 4,9 % och motsvarande siffra år 2006 var 6,21 %. (Skolverket 2007) Detta konstaterande ledde till att mitt intresse växte.

Utbudet av relevant litteratur som diskuterar elevers val av teater- och dramautbildningen var näst intill obefintligt. Däremot fanns, vilket jag behandlar senare, relevant litteratur på området som är i fokus det vill säga ungdomars val till gymnasieprogram. Eftersom det knappt fanns något utbud av relevant litteratur som behandlar ungdomars val av den teater-

och dramapedagogiska utbildningen, jämfört med litteratur som resonerar kring valet till andra gymnasieprogram, valde jag att titta på andra studier angående ungdomars gymnasieval för att få kött på benen. Enligt Sandström och Svahn (2006) var elevernas motiv att välja det estetiska dansprogrammet såväl som bildprogrammet att de älskar dansen respektive bilden. Någon såg det som ett naturligt steg i hennes utveckling. Liknande resultat fick man i en undersökning vars syfte var att ta reda på varför elever läser medieprogrammet. Eleverna betonar intresset för ämnena. Likaså var vikten av att det ska bli roligt att ha kreativa ämnen stor. (Nordberg & Selin 2005) Ytterligare orsaker var att det var framtidsyrket som avgjorde valet. Vidare orsaker visade sig vara att eleverna ville lära sig mer om inriktningen/specialiseringen samt att utbildningen kom att öppna dörrar för eleven efter gymnasiet. (Sandström & Svahn 2006) Samtidigt visar Korsén och Källström (2005) i sin studie att betyg, program och gymnasium är relaterade till varandra, vilket innebär att elever med låga betyg väljer yrkesinriktade program (lågstatus) medan elever med höga betyg väljer studieinriktade program (högstatus). Studien visar att det sociala kapitalet är viktigt; om föräldrarna har hög utbildning och hög klasstillhörighet har eleverna höga betyg och söker sig till högstatus program. Medan om föräldrarna har låg utbildning och låg klasstatus så väljer eleverna yrkesmässigtinriktade program. Samtidigt har tidigare forskning visat att faktorer som kön, socialt ursprung, klass tillhörighet, familjens ekonomiska situation, etnicitet, hemförhållanden och tidigare skolmiljö visat sig spela en viss roll vid valet av gymnasieskola och gymnasieprogram. (Fransson, 2004)

1.2 Mitt syfte och problemformulering

Ungdomstiden är en tid av många och livsviktiga förändringar, vilket innefattar både kroppens, det sociala beteendets och tänkandets utveckling. Förutom att ungdomarna ställs inför beslutet att välja gymnasieprogram så står de inför en övergång från att vara barn/ungdom till att bli vuxen. Ungdomstiden handlar om att den unga individen växer in i en vuxenroll och erövrar en identitet. En viktig del i denna utvecklingsprocess är att fundera över den egna framtiden och aspekter som rör utbildning, yrke, livspartner, familj och intressen. Dessa funderingar är ett led i frigörandet från föräldrarna och i utvecklingen till en

självständig individ samt sökandet efter en framtida yrkesroll och könsrollsidentitet och införlivandet av samhällets värderingar. Den unga individen gör upp planer för framtiden och prövar i fantasin sig själv i förhållande till dessa. Mot bakgrund av dessa utvecklings- och socialpsykologiska teorier av Sommers (2005) samt den dramatiska ökningen av elever på det estetiska programmet väcks mitt intresse och frågan ”varför” elever väljer att läsa på precis det estetiska programmet med inriktning teater och drama.

Syftet med detta arbete är att ta reda på varför elever väljer just teater och drama inriktningen på det estetiska programmet. Följande två frågor ställs som jag söker svaret på

- Vilka motiv har eleverna att söka det drama- och teaterpedagogiska programmet?
- Hur upplever eleverna teater- och dramautbildningen i förhållande till egna förväntningar och mål?

1.3 Disposition

Denna undersökning kommer att inledas med kap.1 som behandlar inledning, undersökningens syfte och problemformulering samt disposition. Andra kapitlet behandlar gymnasieskolan och dess olika program, kursplanen för det estetiska programmet samt effekterna av teater och drama. Detta kapitel hanterar även tidigare forskning om ungdomars val till gymnasieskolans program i Sverige och i utlandet. I kapitel nr 3 behandlas teoretiska utgångspunkter genom utvecklings- och socialpsykologiska aspekter på ungdomstiden, därefter tas även Giddens och Bourdieus struktureringsteorier upp. Följande kapitel (kap.4) presenterar målgruppen, samt metod och genomförande. Denna del tar även upp de etiska aspekterna som har övervägts under datainsamlingen. Man finner även validitet och reliabilitet samt dataanalys i detta kapitel. Härfter kommer kapitel 5 att behandla den information som informanterna gav. I det avslutande kapitlet nr 6 kommer den information som framkommit i de olika kapitlen att diskuteras och analyseras för att slutligen leda till en slutsats. Längst bak i undersökningen ligger referenslistan och bilagor.

2 Litteraturstudie

I detta kapitel tar jag upp gymnasieskolans upplägg och därefter beskriver jag det estetiska programmets innehåll och karaktär. Definitionen av drama som kommer därefter gör det möjligt att gå in på och beskriva effekterna av teater och drama. Till sist beskriver jag tidigare forskning om ungdomarnas val till gymnasieskolan i Sverige och i utlandet.

2.1 Gymnasieskolan

Det finns tre olika varianter av *gymnasieprogram* på den svenska gymnasieskolan: nationellt, specialutformat och individuellt. De flesta program är i sin tur uppdelade i olika inriktningar. (Skolverket 2007)

Nationellt program. Från och med 2000 finns det 17 nationella program som alla är treåriga och ger högskolebehörighet. De omfattar totalt 2 500 gymnasiepoäng var. I varje program ingår kärnämnen (750 p) som är lika för alla program, karaktärsämnen (1 450 p), inklusive projektarbete, som ger programmet dess karaktär samt valfria kurser (300 p) De olika nationella programmen är idag Barn- och fritid, Bygg, El, Energi, Estetiska, Fordon, Handels- och Adm., Hantverk, Hotell- o. restaurang, Industri, Livsmedel, Media, Naturbruk, Naturvetenskap, Omvårdnad, Samhällsvetenskap och Teknikprogrammet. (Skolverket 2007)

Specialutformat program (SM) är tänkt att tillgodose lokala och regionala behov som de nationella programmen inte tillgodoser. Specialutformat program skapas genom att skolan kombinerar karaktärsämnen från olika nationella program men det kan även utformas individuellt för enskilda elever. Specialutformat program innehåller de åtta kärnämnen och projektarbete och omfattar 2500 poäng. (aa)

Individuella program anpassas efter den enskilde elevens behov och kan därför ha olika längd och innehåll. Programmet erbjuds de elever som i grundskolan inte uppnått godkänt i svenska, engelska och matematik och därför inte fått behörighet till nationellt eller

specialutformat program på gymnasiet. Målet är att eleven ska gå över till nationellt eller specialutformat program, men så är inte alltid fallet varför en elev kan få slutbetyg från individuellt program. (aa)

Inriktning: De flesta programmen i gymnasieskolan är indelade i inriktningar. Det innebär att eleven väljer en specifik inriktning. På till exempel samhällsvetenskapsprogrammet finns inriktningarna språk, ekonomi, kultur och samhällsvetenskap. Inriktningarna skiljer sig åt genom att de har olika ämnen som är specifika för inriktningen, s.k. karaktärsämnen. (aa)

2.2 Det estetiska programmet

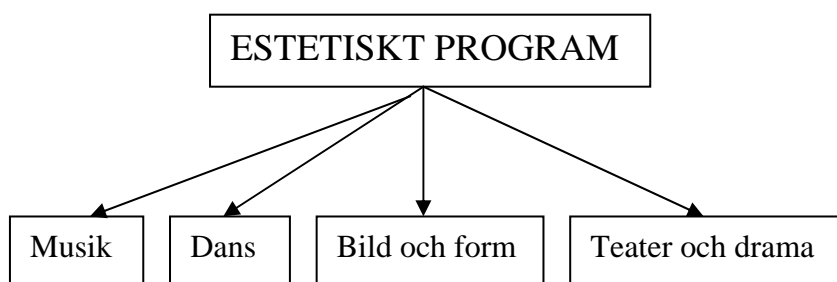
På 1990-talet utvecklades och infördes ett treårigt estetiskt studiealternativ för första gången i svensk skolhistoria. Av programmål och timplan för Estetiska programmet framgår att programmet ska ge möjlighet till både specialisering och fördjupning. Eleverna ska ha *orienterande utbildning* och *få möjlighet till grundläggande utbildning och specialisering eller fördjupning inom dans och teater, konst och formgivning samt musik*. Bredden inom det estetiska området poängteras ytterligare i ett av programmålets syften. Efter avslutad utbildning ska eleven ha inblick i, förståelse för och erfarenhet av flera olika konstnärliga uttrycksformer samt ha erfarenhet av gränsöverskridande samarbete inom dans och teater, konst och formgivning samt musik. Timplanen anger förutom kärnämneskurserna, ett flertal kurser som även finns inom Samhällsvetenskaps- och Naturvetenskapsprogrammet. Avsikten är att det Estetiska programmet ska ge behörighet till flera utbildningar inom högskoleområdet. Av gymnasietidens sammanlagda 2 150 timmar under tre år fördelas cirka 1 000 timmar på estetiska ämnen. (Skolverket 2007)

Eleverna på Estetiska programmet läser förutom sitt inriktningsämne (teater och drama), kärnämnen som matematik, engelska, idrott, samhällskunskap, religion och svenska. Estetiska programmet är ett studie- och yrkesförberedande program. På så sätt får eleverna allmän behörighet till att söka högskolestudier efter sin gymnasieutbildning. Programmets syfte är att eleverna skall få en grundläggande utbildning inom kultur och estetik, samt få den

möjlighet att möta, uppleva och analysera uttryck inom olika konstarter. Vidare syftar programmet till att eleverna allsidigt utvecklar sin förmåga med skapande, inlevelse och uttryck (Skolverket, 2007). De estetiska ämnena ska vara förberedande, orienterande, ge baskunskaper och utveckla elevens färdigheter på ett mångsidigt sätt. Utbildningen vänder sig både till den allmänt intresserade såväl som till den specialintresserade eleven. Utbildningen ska förbereda för eftergymnasial utbildning och klassas därmed som ett studieförberedande program samtidigt som det kan fungera som ett yrkesorienterat program. (Skolverkets rapport nr 163 Huvudrapport) Inom teaterprogrammet arbetar man oftast med scenisk gestaltning och improvisationer i början av utbildningen, för att efter hand göra större produktioner. Eleverna får lära sig att ge och ta kritik och att arbeta i grupp. (Skolverkets rapport nr 163 Huvudrapport) Personlig utveckling är viktigare än utbildning till skådespelare även om man samtidigt vill ge eleverna en grund att stå på. (Sundin 2003)

2.2.1 Nationella inriktningar på det estetiska programmet

Det Estetiska programmet erbjuder fyra nationella inriktningar. (Skolverket, 2007) Det brukar emellertid finnas flera lokala inriktningar och specialutformade program inom de olika intresseområdena. Varje av dessa fyra olika inriktningar har alla egna mål och syften med utbildningen.

Figur 1. *Estetiskt program och dess fyra nationella inriktningar*

Musik - ger eleven, genom praktiskt utövande, möjligheter till både specialisering och samverkan mellan olika musikområden. Man kan fördjupa sig mot sång eller ett visst instrument. Även grundläggande kunskaper om körsång och körmusik ingår. Utbildningen i ämnet musik har till syfte att ge breda kunskaper inom musikområdet. Ämnet syftar likaså till att utveckla skapande och upplevelseförmåga inom musiken, samt att utveckla kunskaper om kommunikativa uttrycksformer inom musiken. (skolverket 2007)

Dans – ger möjlighet till fördjupning kring dansens språk. Kunskaper som kommer väl till pass vid olika typer av dansföreställningar. Inriktningen dans betonar dansens helhet genom samspelet mellan träning, skapande och teoretisk förståelse. Utbildningen i ämnet dans har som syfte att ge kunskaper om dansen som konst och kunskapsområde både i ett nutida och ett historiskt perspektiv, både i teori och i praktik. Den praktiska utbildningen inom ämnet syftar till att ge nödvändiga färdigheter för att på egen hand träna, utföra och gestalta dans och använda dansen som uttrycksmedel.(aa)

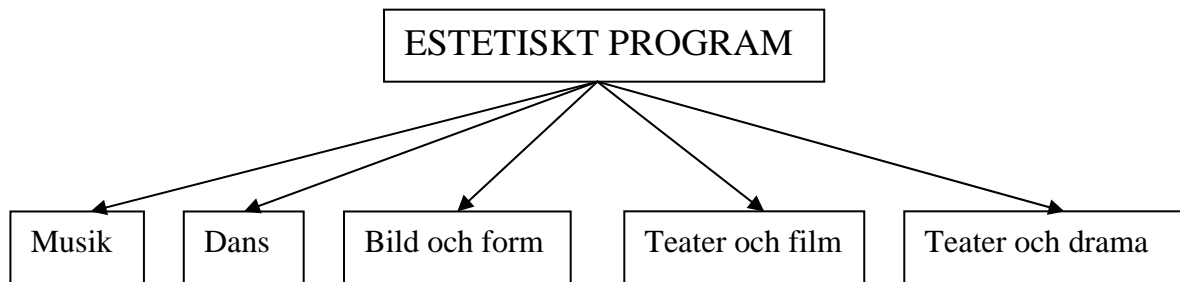
Bild- och formgivning - ger breda och grundläggande kunskaper inom bild- och formgivningsområdet. Här kan eleven fördjupa sig mot olika slags måltekniker, foto och skulpturer. Eleven får arbeta med olika material som trä, lera och metall. Utbildningen i ämnet bild och form har som syfte att ge kunskaper om bild- och formområdets uttrycksmöjligheter och samhällsliga funktion. Ämnet syftar likaså till att utveckla kreativitet, konstnärligt skapande och ett analytiskt sätt att tänka inom bild- och formområdet. (aa)

Teater och drama - ger breda kunskaper inom teaterområdet. Här kan man fördjupa sig mot skådespeleri. Man får dels lära sig att uppträda, men även hur man arbetar med sceniska projekt från idé till färdig föreställning. Utbildningen i ämnet teater och drama syftar till att ge breda teoretiska och praktiska kunskaper inom teaterområdet samt att utveckla kommunikation med hjälp av dramats och teaterns uttrycksformer. Teaterämnet fungerar som

en ingång till att tillämpa en estetisk kunskapsform. Den estetiska kunskapsformen avser att utveckla elevens skapande- och upplevelseförmåga samt analytiska sätt att tänka. Vidare syftar ämnet på samverkan mellan olika uttrycksformer inom teatern samt mellan teaterämnet, andra konstarter och övriga ämnen. (aa)

2.2.2 Lokala inriktningar

Just den skola jag valt att studera har fem inriktningar; Musik, dans, bild och form, teater och drama samt teater och film och deras syften och beskrivning är framställt nedan.

Figur 2. Ett exempel på lokala inriktningar

Musikinriktningens mål är att utveckla elevens färdigheter inom ett eller flera instrument, spela och sjunga i grupp samt uppträda inför publik träna samt gehör och rytmkänsla tränas och eleven lär sig läsa noter och skriva musik.

I **dansutbildningen** finns det en grundutbildning och träning inom modern och klassisk dans samt jazzdans, teknikträning, långa och korta stegkombinationer, improvisation, komposition, koreografi och analys. Eleven läser också om scenografi, mask, smink, kostym, dekor, ljus, ljud och musik. Detta innebär att Studiebesök och dansföreställningar är viktiga inslag i

undervisningen. I dansinriktningen används kroppen som instrument för att förmedla känslor och upplevelser.

Bild och form inriktningen innebär att eleven får träning i att uttrycka sig genom teckning, målning, skulptur, foto, video och med hjälp av dator, eftersom bilder kan göras i många olika tekniker och av vitt skilda material. Genom val av kurser i exempelvis formgivning i keramik, textil, glas etc. fördjupar sig eleven inom ett favoritämne eller ämnen som ligger nära övriga inriktningar.

I **Teater- och Filminriktningen** blandas teaterutbildning med filmutbildning. Eleven får lära sig att agera framför och bakom kameran. Kurser som scenisk gestaltning, att agera framför kameran, rörlig bild och filmkunskap är viktiga karaktärsämnen. Ett mål i utbildningen är att i årskurs 3 får eleven vara med om att producera en film.

Teater- och dramainriktningen ger breda kunskaper inom teaterområdet och huvudämne är scenisk gestaltning. Genom improvisationer och dramaövningar tränas elevens koncentrations- och samarbetsförmåga upp. Man använder texter från världsdramatiken och man arbetar med teater för barn. Som avslutning på utbildningen medverkar eleverna i en uppsättning och slutproduktion som spelas på Teaters stora scen.

Gemensamt för alla 5 inriktningarna är att eleven får fördjupa sig inom ett favoritämne eller ämnen som ligger de övriga inriktningarna nära.

2.3 Utvärdering av det estetiska programmet

Skolverket har i uppdrag från regeringen att följa genomförandet av gymnasiereformen och fortlöpande se över och revidera kursplaner och betygskriterier. Skolverket har låtit göra en utvärdering av fem gymnasieprogram och där ibland det estetiska programmet. Denna utvärdering ska ses som ett led i den kontinuerliga översynen av gymnasiereformen, som man kan läsa i Utbildningsdepartementets skrivelse "Gymnasieskola i ständig utveckling". Utvärderingens huvudsyfte är att göra en värdering av programmen i förhållande till

nationellt uppställda mål. Fokus för utvärderingen är hur de olika programmen fungerar i praktiken och vad detta har för inverkan på eleverna kunskapsutveckling. (Skolverkets rapport nr 163 Huvudrapport 2007)

Vad eleverna hade som alternativ till gymnasieutbildning, om inte det estetiska programmet fanns, framgår av denna utvärdering. Det främsta enskilda alternativet är samhällsvetenskapsprogrammet samtidigt som det är fler elever totalt sett som skulle ha valt helt andra utbildningar; fordon, bygg, hotell och restaurang, livsmedel, handel och administration, media etc. Några elever uttrycker att de inte skulle ha gått gymnasieskolan om inte det Estetiska programmet funnits. De elever som går Estetiska programmet, och som medverkat i denna utvärdering, är en blandad grupp elever och detta upplevs nästan uteslutande som en svårighet eftersom det innebär att ha en stor spridning i elevernas kunskap, motivation och ambition. Problemet som uppstår med en blandning av elever uppkommer när utbildningens syfte är för brett d.v.s. både yrkesorienterande och studieförberedande. De elever och lärare som ser programmet som en yrkesorienterande utbildning blir besvikna över de mindre "talangfulla" eleverna samtidigt som kärnämneslärarna blir frustrerade över de elever som tror att programmet främst är studieförberedande då de inte är lika motiverade jämfört med exempelvis samhällsvetenskapsprogrammets elever. Det Estetiska programmets dubbla intressen, eller bubbla syfte, är annars det eleverna i intervjuerna lyfter fram som väldigt positivt. Eleverna får en bred teoretisk utbildning parallellt med att de får möjlighet att specialisera sig inom ett konstnärsområde. För flera elever är det Estetiska programmet en räddningsplanka och en möjlighet att få en meningsfull gymnasietid, eller till och med i vissa fall att över huvud taget kunna ha en gymnasietid. Väldigt många elever menar att de estetiska ämnena gör att de klarar av påfrestningar i kärnämnen och erbjuder vägar till självförtroende och självförverkligande. Kärnämnen anses förvisso nödvändiga och öppnar porten till högskolan, men få elever ser möjligheter till kreativitet eller personlig utveckling i kärnämnen. (Skolverkets rapport nr 163 Huvudrapport 2007)

Det är inte ovanligt att eleven ser sig som konstnär, med rätt att prioritera sin dag och ”effektivisera bort” kärnämnen, men som i gengäld befinner sig i musik-, drama- eller bildsalen, ytterst lojal med kamraterna, karaktärsämnesläraren och den konstnärliga uppgiften både på sen eftermiddag, kvällstid, helger och lov. Det är fördjupningen i de estetiska ämnena som är utbildningen, det är där man blir *någon* – resten är vanlig ”skola”, där man förhoppningsvis blir *något*. Kärnämneslärarna påvisar elever med känslor, fantasi och ett stort mått av social begåvning, men som inte alltid är så villiga för studier i mer traditionell avseende. (Skolverkets rapport nr 163 Huvudrapport 2007)

Eleverna tränas från början att visa sig i de estetiska ämnena, vilket skapar både trygghet och tolerans. Eleverna uttalar sig ofta positivt om programmet, och då främst om de estetiska ämnena och stämningen i klassen. Dessa ämnen skapar mening och möjlighet till självförverkligande för eleverna. Många elever vittnar om stärkt självförtroende och personlig utveckling. Eleverna betonar också kraftfullt betydelsen av att gå på gymnasiet och få syssla med det man är intresserad av. De estetiska ämnena erbjuder också utrymme för fantasi och skapande, vilket kärnämnen inte tillgodoser. Att utbildningen är ”flummig” motsägs emellertid av att belastningen periodvis är stor. De stora estetiska projekten krockar ofta med prov och redovisningar i kärnämnen. Eleverna känner sig aldrig fria från skolarbete eftersom de inte bara har traditionella hemuppgifter att utföra utan även extra uppgifter inom sitt specialområde såsom att öva på sitt instrument, stanna kvar och måla eller träna på att sätta sina repliker. Dessutom krävs det att man ställer upp kvällstid och på helger. Det finns en benägenhet hos karaktärsämneslärare och elever att lägga ambitionsnivån betydande högre än kursens timtal egentligen tillåter. (Skolverkets rapport nr 163 Huvudrapport 2007)

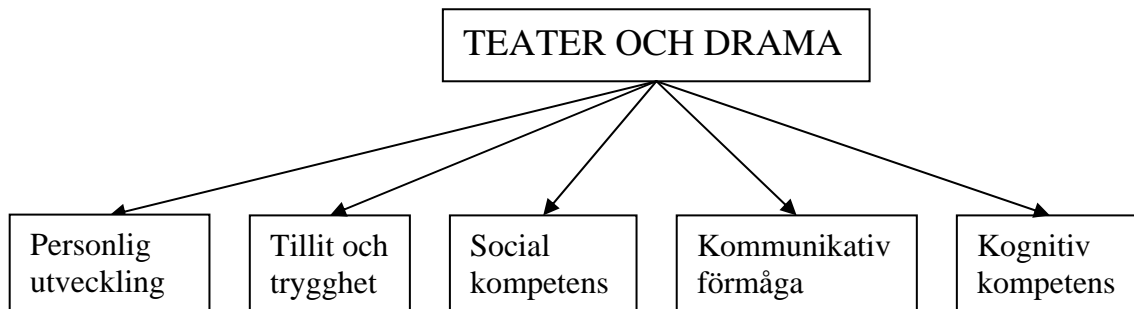
2.4 Teater och Drama

2.4.1. Definition av drama och teater

Drama är ett grekiskt ord som betyder handling. (Chaib 1996) I drama står handlingen i centrum vilket innebär att drama är en skapande verksamhet och tillhör ett av de olika estetiska arbetssätten. (Erberth & Rasmusson 1991) Drama används som redskap för utveckling av individens inre egenskaper och som ett förberedande steg till teater. Drama är ett begrepp för olika övningar och aktiviteter som främjar och utvecklar fantasin, koncentrationen och samarbetsförmågan, hos varje enskild individ och hela gruppen. (Erberth & Rasmusson 1991) Arbetsformen som används inom drama och teater är övningar med olika mål som att träna sinnen, stärka gruppen eller att utveckla individernas personlighet, men även rollspel, improvisationer och dramatiseringar. Drama används för att levandegöra texter och teatern. (Way 1971) Liknande påståenden finns att hitta i andra verk. Erberth och Rasmusson (1991) beskriver att alla deltar samtidigt i dramaövningarna och dramaövningar har oftast konkreta syften. Drama ger individen chansen att betrakta sina egna handlingar utifrån samtidigt som den är känslomässigt involverad. Individens reflektion av upplevelsen kan leda till nya insikter. Drama är möjligheten till att utveckla sin förmåga att uttrycka sig. Även Hellman (1992) beskriver att drama består av övningar med mycket konkreta syften och mål. Vidare skriver Hellman att man ska uppmärksamma att drama inte är det samma som teater. Brian Way (1971) är av samma åsikt att drama inte är det samma som teater men han menar att vägen till att man ska sätta upp en pjäs innebär en lång väg av dramaövningar. Dessutom kan all kunskap som eleverna behöver i samband med en teaterföreställning såsom scenografi, regi, rekvisita, mask ljus och ljud, inhämtas med hjälp av drama och dess olika aktiviteter. Teater är en del av drama.

Forskningen gjord av Chaib (1996), Elsner (2000), Erberth (1993), Lepp (1998) Schnapp och Olsen (2003) samt Simpson och Heap (2002) som jag kommer att presentera beskriver teatern och dramat och dess effekter på barn och ungdomar. Det tycks finnas en överensstämma om att det finns mycket positivt att utvinna som jag sammanställer i följande figur. Jag har, efter att läst litteraturen, kunnat urskilja fem ständigt återkommande aspekter;

personlig utveckling, tillit och trygghetsutvecklande, ökad social kompetens, ökad kommunikativ skicklighet samt ökad kognitiv kompetens.

Figur 3. *Teatern och dramats effekter*

2.4.2 Personlig utveckling

Chaib (1996) har i sin avhandling studerat en grupp ungdomar och deras amatör teaterskapande. Ungdomarnas upplevelser och erfarenheter, som de ger uttryck för, redovisar bland annat personlig utveckling och ökat självförtroende. Många av ungdomarna uppger att de har övervunnit sin blyghet och många vågar nu säga vad de tycker och tänker. Liknande påståenden beskrivs av andra författare. Elsner (2000) uppger att eleverna visar ökat självförtroende, bättre självkänedom och självkänsla och fungerar bättre i social samvaro med andra. Lärarna menar också att eleverna vågar stå på scenen och prata inför gruppen. Vidare beskriver två forskare att de har kommit fram till att drama kan hjälpa ungdomar med inlärningsvärigheter att lära sig olika förmågor/färdigheter och detta genom att använda olika övningar och olika aktiviteter såsom teaterframträdande. De hävdar att ungdomar som utvecklar sitt självförtroende och börjar våga, ofta uppvisar oupptäckta färdigheter. Elevernas självförtroende förbättras avsevärt och deras självkänsla förstärks. (Schnapp & Olsen 2003) I och med detta kan de ta emot både kritik och råd. (Chaib 1996) Ytterligare en forskare, som undersökt elevernas upplevelser av drama i utbildningen, visar resultat som att eleverna

nämner ökad självkänedom, ökad självkänsla, ökad empati och sensitivitet och ökad medvetenhet om kroppen. Eleverna ger uttryck för att dramaverksamheten ger möjlighet att utveckla den empatiska förmågan. Man får träna sin förmåga till inlevelse, medkänsla, engagemang, förståelse och respekt för andra. De studerande menar att de fått lära känna sig själva och sina begränsningar. De personliga egenskaperna som utvecklas är deras mod. Man vågar göra mer nu. (Lepp 1998)

2.4.3 Tillit och trygghet

Atmosfären inom teatergrupper skapar trygghet och därför vågar många vara sig själva. De flesta säger att de tycker att det är obehagligt i början innan de lärt känna varandra. (Chaib 1996) Likaså anser de flesta att de vid de första dramaövningarna känner sig otrygga och har en obehaglig känsla i magen. (Erberth 1993).

Många berättar att de tvingar sig själva att pröva på olika saker eller att utsätta sig för saker som de inte vet slutet på. I vissa övningar är syftet att utveckla trygghet och tillit till gruppen. Här är känslor som glädje, förtröstan, besvikelse, spänning och nervositet vanliga känslor. De som från början är rädda och osäkra lär sig att slappna av och att medvetet arbeta bort dessa hämningar. De lär sig att se sina begränsningar och sina möjligheter. Detta skapar trygghet inom individen. De lär sig att lita på varandra vilket behövs på scenen och de lär sig uppträda naturligt inför varandra. Genom den tillit och trygghet som utvecklas i gruppen och genom självkänedom, blir självförtroendet större. (Chaib 1996) På motsvarande sätt hjälper dramaövningarna deltagarna att utveckla trygghet till sina lärare, till andra och till sig själv. (Schnapp och Olsen 2003) Tryggheten som utvecklas i gruppen anses vara en viktig faktor för ungdomarna. (Lepp 1998)

2.4.4 Social kompetens

Gemenskap och trygghet som viktiga faktorer som utvecklas i gruppen. Eleverna talar också om bättre samarbetsförmåga. Flera studerande berättar att de kan hjälpa, stötta och samverka med varandra lättare än tidigare. De studerande menar att de kommer varandra närmre på

grund av dramat och att de upptäcker nya sidor hos varandra. (Lepp 1998) Ungdomarna anser att dramaövningarna varit bra för klassen. Övningarna har svetsat samman gruppen och skapat samhörighetskänsla. (Erberth 1993)

Känslan av samhörighet uppges som ett viktigt stöd när de utvecklas till självständiga och medvetna individer. Genom lyckosamt och intensivt samarbete lyckas gruppmedlemmarna utföra uppgifter som de själva ibland blir förvånade över att de klarat, samtidigt som de har roligt och känner gemenskap. Det ungdomarna anser att de främst lär sig är samarbete. Ungdomarna lär sig att samarbeta och att ta hänsyn och att visa respekt mot varandra. Kamratandan fungerar som ett stöd för varandra och de växer med sina avklarade uppgifter. Kamratandan kännetecknas av nära relationer där gemensamma värderingar och normer utvecklas. Identiteten stärks genom detta arbete hos den enskilda människan och gruppen. (Chaib 1996) Dramaövningarna lär deltagarna att ta hänsyn till varandra. (Elsner 2000)

Teater och drama är knutet samman med ett intresse för människor. Genom kunskap om mänskligt beteende växer ungdomarnas empati för människor utanför gruppen, anser de teaterskapande ungdomarna som intervjuats i en annan studie. Ungdomarna lär sig om humant beteende genom rollgestaltning och med hjälp av reflektioner kring rollfiguren. Ungdomarna anser att gestaltning av roller är ett mycket effektivt sätt att lära sig förstå andra människor. Ungdomarna kommer i kontakt med olika uppväxtvillkor och får lära sig hur dessa påverkar människor på olika sätt. De utvecklar en demokratisk människosyn. Ungdomarna vidgar sina perspektiv på omvärlden. (Chaib 1996) Man kan genom empati lära sig om olika personligheter och olika personers agerande. Kroppsspråket är också ett viktigt område inom dramat då man ofta använder kroppen som uttrycksmedel. (Elsner 2000)

2.4.5 Kommunikativ förmåga

Teaterskapandet ger ungdomarna säkerhet i att uppträda på scenen men också i att visa sig i andra sammanhang. De anser att de har lätt för att prata med främmande människor och med vuxna de inte känner. De är mycket säkrare på sig själva så att t ex hålla ett föredrag inför

klassen är för de flesta inget bekymmer. Talförmågan tränas och likaså förmågan att kunna argumentera med ett artikulerat och nyansrikt språk. Förmågan att uttrycka sig förbättras avsevärt. Enligt ungdomarna utvecklas den kommunikativa förmågan, det vill säga både språket och det sociala uppträdandet. (Chaib 1996)

Deltagare med inlärningsvårigheter utvecklar kommunikativa förmågor med hjälp av drama övningar. (Schnapp & Olsen 2003) Eleverna berättar om bättre kommunikationsförmåga med varandra. Flera studerande beskriver att de kan hjälpa varandra genom att prata och samverka med varandra lättare än tidigare. (Lepp 1998)

2.4.6 Kognitiv kompetens

Drama kan integreras med alla de andra konstarterna samt även de vanliga ämnena i skolan för att bland annat levandegöra språket då man går in i texter exempelvis inom svenskan och inom historia då man spelar upp en historisk händelse. I teater är det i högsta grad texter som levandegörs. Med hjälp av drama och teater kan man levandegöra kunskap om olika fenomen. (Elsner 2000) Man kan med hjälp av drama låta barnen bearbeta svåra situationer och händelser. Detta gör att barnen, speciellt de med dåliga levnadsförhållanden såsom exempelvis missbrukarföräldrar, får bearbeta och reflektera över svåra och känslomässigt tunga situationen från deras vardagliga liv vilket i sin tur gör att det skapas en medvetenhet om individuella olikheter och ger dem modet att välja en annan väg och att ändra deras livssituation. (Simpson & Heap 2002)

Simpson och Heap (2002) har skrivit en bok om ett projekt som äger rum i Afrika, där de med hjälp av drama vill få ut kunskap om HIV/AIDS bland ungdomarna. Projektet, Process drama, är en typ av teater där de medverkande ungdomarna själva bestämmer utgången. Målet är att de som medverkar ska delta aktivt genom att lyssna på informationen, engagera sig på "lektionerna" och reflektera över informationen efteråt. Detta är en teaterform som inte skapar något för publiken utan det är meningen att dramat ska skapa mening för eleverna själva. Projektet Process drama är alltid oroliga för och intresserade av barnen och deras liv. Därför försöker dramaövningarna gå ut på att spela upp olika situationer som kan förekomma

ute i verkligheten. Barnen kan då känna igen sig och kanske till och med vilja ändra på sin livssituation. Process drama innehåller bara gruppövningar, där barnen får olika roller så att de lär sig olika sociala roller och där de får känna på olika personligheter. (Simpson & Heap 2002) Projektet har visats sig positivt då det fungerar som metod att göra barnen medvetna om sjukdomen. Ungdomarna diskuterade med varandra om vad de lärt sig, de medverkande ville spela alla situationer även de hemska och många nya barn ville vara med när de hörde om dramat. (Simpson & Heap 2002) Margret Lepp som skrivit en bok, Pedagogiskt drama med fokus på personlig utveckling och yrkesmässig växt, är inne på samma spår i sin studie. Hon lät eleverna skriva dagbok där de skulle skriva vad det upplevt på dramalektionerna. Hon menar att med drama kommer kunskapsutveckling, då både de sjuksköterske- och vårdlärarstuderande menar att det sker en integrering av känsla, tanke och handling under dramaverksamheten. De har exempelvis prövat olika vård- eller undervisningshandlingar i rollspel, vilket eleverna tyckte gav upphov till känslor och tankar. De studerande anser att drama tillhandahåller träning inför det framtida yrket. Drama ger också möjlighet till reflektion. (Lepp 1998) Linda Schnapp och Christopher har skrivit en artikel om hur drama kan hjälpa barnen med inlärningssvårigheter att klara sig bättre i skolan för att kunskapen levandegörs. Project Access är ett program som startades 1996 på Howard College i Columbia, Maryland. Detta program går ut på att hjälpa barn (highschoolelever mellan 15 och 18 år) med inlärningssvårigheter att lära sig olika färdigheter genom att använda olika övningar och olika aktiviteter såsom dramaövningar och teaterframträdande. Detta program strävar efter att utveckla barnens självförtroende och deras självkänsla. De hävdar att barn som utvecklar sitt självförtroende och börjar våga, ofta visar oupptäckta färdigheter. (Schnapp och Olsen 2003)

2.5 Tidigare forskning om ungdomars utbildningsval

Studier gjorda i Norge (Hansen 1997), Nederländerna (Van de Werfhorst et al. 2001), Sverige (Dryler 1998) och i USA (Davies & Guppy 1997) visar att ungdomar väljer utbildning med något som associeras med deras föräldrars karaktär. Föräldrarnas intresse

kommuniceras vidare över till ungdomarna och de kommer därför troligtvis att välja ämnen som sammanstrålar med föräldrarnas intressen.

Goyette & Mullen (2006) hävdar att ungdomarnas utbildningsval varierar beroende på föräldrarnas utbildningsbakgrund. Ungdomar vars föräldrar har hög utbildning väljer, till skillnad från de studenterna med föräldrar med låg utbildning, en estetisk eller vetenskaplig utbildning. Studien visar även att ungdomar med föräldrar som har högstatus yrken, exempelvis läkare eller advokater, har en tendens att välja en utbildning med samma prestige inom medicin och juridik som sina föräldrar.

Emellertid menar Jonsson (1999) att ungdomar väljer utbildning efter deras förmåga och kunnighet, det vill säga de väljer utbildning efter vad de är duktiga på. Jonssons (1999) teori berör ungdomarnas utbildningsval och han menar att ungdomarnas val är rationella och bygger på deras intressen som i sin tur skiljer sig mellan könen. Han har studerat könsskillnader mellan olika utbildningsval och delar in valen i två skilda sidor. Vid den ena sidan förklaras valen utifrån teorier om *rationella val* och vid den andra sidan utifrån *socialisationsinriktade* teorier. Vid rationella val uppstår det en köns segregering och Jonsson menar att orsaken till att utbildningsvalen är könssegregerade är att pojkar och flickor söker en utbildning utifrån eget intresse, vilket innebär att unga pojkar och flickor har olika intressen för olika utbildnings- och yrkesområde. Ungdomar har även olika hinder av utbildningsval och yrkesval som är accepterade. Att välja en utbildning som är dominerande av det motsatta könet kräver att de klarar av att bli ifrågasatta om sitt val som kan anses otraditionellt. Ungdomar kan också ha olika uppfattningar om sitt livsprojekt vad gäller föreställning om sin familje- och yrkeskarriär och som i sin tur kan påverka deras val. Socialisationsteorin innebär att vi har våra preferenser som kan ses som en funktion av vår sociala omgivning och som i sin tur kan leda till att vi väljer rationellt utifrån dessa preferenser. Utbildningsvalen i denna socialisationsteori betraktas vara formade av det omgivande samhället. Valen beskrivs främst vara en konsekvens av uppväxtmiljö i hem och i skola, men också i massmedias bild samt den existerande könssegregerade arbetsmarknaden etc.

Manski (1993) beskriver att antagandet att ungdomar väljer gymnasieprogram efter hur arbetsmarknaden ser ut inte är korrekt. Det visar sig att ungdomarnas förmåga att förutspå arbetsmarknaden och därför väljer gymnasieprogram efter detta är inkorrekt. Ungdomar har inte intresset eller kunskapen att välja gymnasieprogram efter hur arbetsmarknaden ser ut.

Herman el at (2003) visar på effekterna av socialt och kulturellt kapital i ungdomarnas bakgrund. Den visar att det sociala kapitalet är viktigt för ungdomarnas läs- och matematikförmåga i skolan. Ungdomar vars bakgrund är från högre social klass åstadkommer bättre betyg i skolan. Dessutom visar studien att ungdomar med högt kulturellt kapital presterar bättre i läsning än i matematik. Vidare visar studien att ungdomar som är duktiga på läsning väljer estetiska ämnen och sociala ämnen. Medan de som är duktiga på matematik väljer vetenskap, medicin och juridik. Därutöver visar studien att barn från professionell klass hade stor sannolikhet att välja de klassmässigt högre ämnena juridik och medicin. De ungdomarna med ekonomiska fördelar associeras med valet av ingenjörskonst, medicin eller juridik.

Enligt Jacobs (1995) finns skillnader i utbildningsvalet både mellan olika könen och mellan olika ras/etniskt ursprung. Män har traditionellt koncentrerat sig på utbildning inom affärsverksamheter, ingenjörskonst, kemi och fysik medan kvinnor inriktar sig på utbildning/skola, humaniora, omvårdnad samt psykologi. Likaså hittades i USA skillnader i valet av utbildning beroende på etniskt ursprung. Afroamerikanska studenter väljer oftare en examen i utbildning, humaniora samt social vetenskap det vill säga fält med låginkomst yrken till skillnad från vita studenter som väljer höginkomststyrkesutbildningar. Studien visar även att män och Asiater till skillnad från kvinnor och individer från andra etniska grupper väljer fält med hög inkomst och hög status.

2.6 Sammanfattning

Gymnasieskolan innefattar tre olika varianter av gymnasieprogram; nationella, specialutformande och individuella program. Det finns i dagsläget 17 nationella program och

ett av dessa är det estetiska programmet. Det estetiska programmet har som mål att ge eleverna både en grundläggande utbildning inom dans, teater, konst och musik samt en specialisering inom ett av områdena. Eleven ska få inblick i, förståelse för och erfarenhet av flera olika konstnärliga uttrycksformer och dessutom få erfarenhet av gränsöverskridande samarbete inom dans och teater, konst och formgivning samt musik. Eleverna läser precis som eleverna på samhällsprogrammet en del kärnämnen som matematik, engelska, idrott, samhällskunskap, religion och svenska. Vidare syftar programmet till att eleverna allsidigt utvecklar sin förmåga med skapande, inlevelse och uttryck. Det finns fyra olika nationella inriktningar på det estetiska programmet dans, bild och form, musik samt teater och drama, vilka inriktar sig på att utveckla elevernas kunskap inom de olika områdena.

Vid en utvärdering gjord av skolverket framkom det att eleverna som går det estetiska programmet har ett blandat mått av kunskap, motivation samt ambition. (Skolverkets rapport nr 163 Huvudrapport 2007) Detta förmodas vara av anledningen att utbildningens syfte är brett det vill säga både yrkes- och studieförberedande. Detta lockar elever med olika syften med sin utbildning. Detta faktum är något som upplevdes som både en fördel och en nackdel. Nackdelen beror på att koncentrationen och engagemanget splittras mellan elevernas syfte med utbildningen. En del av eleverna framhäver även utbildningens dubbla syften som en fördel, att både få en teoretisk utbildning samtidigt som de utvecklar sina kreativa sidor.

Drama används som ett verktyg för utveckling av individens inre egenskaper och som ett förberedande steg till teater. Drama är ett begrepp för olika övningar och aktiviteter som främjar och utvecklar fantasin, koncentrationen och samarbetsförmågan, hos varje enskild individ och hela gruppen. Forskare verkar vara överrens om att dramas och teaterns effekter kan placeras in; personlig utveckling, tillit och trygghetsutvecklande, ökad social kompetens, ökad kommunikativ skicklighet samt ökad kognitiv kompetens. Dessa aspekter visar sig i att individen vinner större självförtroende och självtillit samtidigt som modet att våga göra saker ökar. Med ökat självförtroende upptäcker eleven fler förmågor hos sig själv. Vidare fungerar eleverna bättre i social samvaro med andra människor. Eleverna redovisar även för ökad trygghet och tillit till både sig själv och sin egen förmåga men syftar även på att tryggheten i

gruppen ökar. Vidare förbättras samarbetsförmågan och eleverna börjar ta ansvar för varandra och känna empati. Teaterarbetet ger eleverna kunskaperna i att tala och att framträda inte bara på scenen utan även i privata livet. Drama kan användas för att levandegöra fakta i skolan så att eleverna minns och förstår stoffet bättre.

Studier gjorda i Norge (Hansen 1997), Nederländerna (Van de Werfhorst et al. 2001), Sverige (Dryler 1998) och i USA (Davies & Guppy 1997) visar att ungdomar väljer utbildning som sammanstrålar med föräldrarnas intressen. Goyette & Mullen (2006) hävdar att ungdomarnas utbildningsval varierar beroende på föräldrarnas utbildningsbakgrund. Ungdomar med föräldrar med hög utbildning väljer en estetisk eller vetenskaplig utbildning. Studien visar även att ungdomar vars föräldrar med högstatus yrken, har en tendens att välja en utbildning i samma riktning som sina föräldrar. Vidare menar Jonsson (1999) att ungdomar väljer utbildning efter deras förmåga och kunnighet, det vill säga de väljer utbildning efter vad de är duktiga på. Han menar att ungdomars val är rationella och bygger på deras intressen som i sin tur skiljer sig mellan könen. Vidare menar även Jacobs (1995) att det finns skillnader i utbildningsvalet mellan de olika könen. Män väljer utbildningsval inom ingenjörskonst, kemi och fysik medan kvinnor väljer utbildning inom omvårdnad och pedagogik. Herman et al (2003) visar att socialt och kulturellt kapital i ungdomarnas bakgrund inverkar på deras utbildningsval. Det sociala kapitalet är viktigt för ungdomarnas läs- och matematikförmåga i skolan, medan ungdomar med högt kulturellt kapital presterar bättre i läsning än i matematik. Studien visar att ungdomar som är duktiga på läsning väljer estetiska ämnen och sociala ämnen. Medan de som är duktiga på matematik väljer vetenskap, medicin och juridik. Vidare hävdar Manski (1993) att ungdomars utbildningsval inte hänger samman med deras förmåga att förutspå arbetsmarknaden.

3. Teoretiska utgångspunkter

Jag har valt att koncentrerar mig på ett beteendevetenskapligt perspektiv där jag tittar både på ungdomstiden via en utvecklings- och socialpsykologiskt aspekt samt även på strukturella aspekter på gymnasieval med hjälp av Giddens och Bourdieus struktureringsteorier. Ansatsen har valts utifrån syftets fokus där individen och dennes tolkningar, tankar och upplevelser - följt av gjort gymnasieval, utgjort basen i studien. Individen ses i denna studie som en aktiv aktör som både påverkas av och påverkar olika omständigheter och företeelser i sitt liv.

3.1 Utvecklings- och socialpsykologiska aspekter på ungdomstiden

Informanterna är alla tonåringar/unga vuxna i åldrarna 17 – 18 år, vilket benämns som ungdomstiden eller adolescensen. Begreppet adolescens avser individens psykologiska utveckling från barn till vuxen. För att bättre kunna belysa de intervjuade ungdomarnas situation beskrivs kort den psykologiska utvecklingen utifrån Piagets teori. Eftersom dessa verk är runt 20 år gamla samt inriktade på och representerar de gamla, stora klassiska teorierna om barns utveckling har jag valt ny forskning på området. Bland dagens nya strömningar inom barn- och ungdomspsykologin finns att referera till Sommers (2005) barndomspsykologi, vilket i första hand handlar om individens socioemotionella utveckling i en föränderlig värld. (Sommers 2005)

Ungdomstiden är en tid av många och livsviktiga förändringar, vilket innefattar både kroppens, det sociala beteendets och tänkandets utveckling. Ungdomstiden handlar om att den unga individen växer in i vuxenrollen och erövrar en ny identitet. En viktig del i denna utvecklingsprocess är att fundera över den egna framtiden. Dessa funderingar är ett led i utvecklingen till en självständig individ samt sökandet efter en framtida yrkesroll och könsrollsidentitet. Den unga individen gör upp planer för framtiden och prövar i fantasin sig själv i förhållande till dessa. Tänkandet börjar förändras genom att barnet går från ett konkret tänkande där det ännu inte förmår skilja mellan hypoteser och verklighet till ett mer abstrakt tänkande. Detta medför att hypoteser behandlas som om de vore fakta och omvänt.

Utvecklingen av det mer abstrakta tänkandet under ungdomstiden gör det möjligt för den unga människan att resonera utifrån hypoteser eller antaganden och se möjligheter som ännu inte existerar. (Sommers 2005)

Det sociala beteendet utmärks av att kamraterna har stor betydelse och att den unga individen experimenterar och upplever nya erfarenheter i sina kamratrelationer. Omgivningens reaktion på den ungas sökande och prövande är viktig då denna utgör en del i framväxten av självbilden och identiteten. Kamraterna blir den spegel som den unga individen kan betrakta sig själv i. Den osäkra har svårare för att ge sig ut och pröva sig fram. Frigörelsen från föräldrarna kan bli mer komplicerad om individen är osäker. Det är viktigt att känna att man är någon; annars blir osäkerheten stor och med en ostabil självbild som följd. Detta kan i sin tur leda till en negativ identitet vilket den unga individen kan uppleva som bättre än ingen alls. Kärleken och förälskelsen spelar en stor roll för unga individer. Förälskelsen kan lika gärna vara verklig som någon i idolyrkan. Föremålet för förälskelsen används som någon att spegla sig i och reflektera sig själv emot. Relationer används för att få veta mer om sig själv och när målet är uppfyllt riktas kärleken mot en ny person. Under adolescensen växer successivt förmågan till ett mer genuint intresse och en större förtrolighet i parrelationerna. (Sommers 2005)

Andra viktiga tecken på inträdet i vuxenlivet är rätten att rösta, mönstringen till värnplikten, öppna kontokort, ta lån, köpa på avbetalning och möjligheten att ta körkort. Både rättigheter och skyldigheter finns i vår kultur inom räckhåll för 18-åringen på gott och ont. Det finns en allmän tendens i dagens samhälle till en förlängning av ungdomsåldern, bland annat genom att samtidigt som unga individer förväntas fungera som vuxna konsumenter så har de svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. På motsvarande sätt gäller det att vuxna klär sig, lyssnar på musik och förhåller sig på ett sätt som liknar det som är karakteristiskt för ungdomstiden. (Sommer 2005) Vi lever i en värld som karakteriseras av snabba förändringar på alla nivåer, vilket kan skådas i hur ungdomskulturen färgas av globala trender. (Persson 2000) Samhällsutvecklingen innehåller en mängd nya drag såsom kvinnors förvärvsarbete, nya familjeformer, skilsmässor, normförändring och institutionalisering. Dessa påverkar och

förändrar även vår förståelseform som den gestaltar sig i utvecklingspsykologin. Uppväxtvillkoren förändras kontinuerligt. Sommer (2005) skriver att den klassiska barn- och utvecklingspsykologin har förlorat terräng i den internationella utvecklingspsykologin. Sommer (2005) har utvecklat en egen teori om individens socioemotionella utveckling i en föränderlig värld. Sommer menar att under sin uppväxttid involveras unga individer i både personliga, sociala och kognitiva erfarenhetsprocesser. Han menar också att individen är en aktiv deltagare i sin egen utvecklingsprocess och består inte enbart av ett resultat av yttre miljöpåverkan.

Sommers teori kopplar ihop alla de miljöer och personer som individen möter, påverkar och påverkas av i sin vardag och uppväxt med de mer avlägsna system som de materiella, kulturella och sociala förhållanden i samhället som påverkar individens utveckling men som individen inte möter/ser. (Sommers 2005)

3.2 Strukturellt perspektiv; Giddens vs Bourdieu

Sociologen Giddens (1999) intresserade sig för hur strukturer möjliggör och begränsar sociala handlingar. Hans struktureringsteori beskriver hans syn på människan som reflexiv och aktivt skapande. Han hävdar att det alltid finns en möjlighet och en strävan att handla annorlunda. Teorin innebär att vi ingår i en process där vi formar vår sociala verksamhet genom våra handlingar, samtidigt som vi påverkar och omformas av strukturer och samhälle. Sociala system utgörs av relationer mellan individer. Giddens (1999) poängterar att aktör påverkar struktur i lika stor utsträckning som struktur och samhälle påverkar aktör. De möjliggör och begränsar varandra. Strukturer består av resurser och regler, vilka sätter upp gränser för våra handlingar vilket gör att de får en meningsfull betydelse. Sociala strukturer reproduceras av individer genom deras handlingar. Bourdieu (1990) är en fransk sociolog vars teorier hävdar annorlunda. Han menar att vi lever enligt egna habitus. Habitus är ett av Bourdieus nyckelbegrepp och beskrivs som system av överförbara dispositioner som tillåter individen att handla, tänka och orientera sig i den sociala världen. Således innebär detta att en individs habitus grundas genom de vanor individen införlivar i familjen och skolan.

Individens habitus fungerar sedan som ett ihärdigt och ofta omedvetet handlingsmönster. Bourdieu menar att vi mer eller mindre föds in i ett visst habitus (som är en del av ens identitet). Kapitalen som ingår i vårt habitus kan ärvas och förmedlas från föräldrar till barn. Vårt habitus fungerar både likt ett övergripande schema som begränsar en grups tänkbara handlingar och på samma gång definierar dem som social kategori. Det kommer av att habitus fungerar på ett omedvetet plan. Den enskilda individens habitus är på samma gång unik samtidigt som den är oskiljbar från gruppens (Bourdieu 1990). Bourdieu (1990) har framlagt en teori om kapitalbegreppet. Kapital är enkelt sagt symboliska och materiella tillgångar hos varje individ. Bourdieu skiljer mellan olika typer av kapital; *Symboliskt kapital*: innebär innehav av prestige, ära och status till förvärvande av en eller flera andra kapitalformer. Värdet av det symboliska kapitalet erkänns först då det har godkänts som legitimt av andra individer. *Ekonomiskt kapital*: innebär hur mycket pengar, egendom samt kännedom om ekonomins spelregler som individen har. *Socialt kapital*: innebär släktskapsband, vänskapsband, kåranda, förbindelse eller relationer med betydelsefulla individer inom karriärvägorande resurser. *Kulturellt kapital*: innebär legitim kunskap, smak, erfarenheter och verksamheter mm, som individen besitter, som är relaterade till utbildning, konst och språk. Den kulturella kapitalformen är ofta förknippat med högre utbildning, sofistikerad smak och finkultur. Kulturellt kapital kan indelas i s.k. tillstånd såsom förkroppsligat tillstånd (habitus), objektiverat tillstånd (målningar, böcker och verktyg mm) samt institutionaliserat tillstånd (examina och utbildningstitlar).

Giddens menar att vi också får en ökad social reflexivitet i och med att vi lever i en tid med stora informationsflöden. Den sociala reflexiviteten innebär att vi ständigt måste reflektera över de faktorer som råder i våra liv. Längre tillbaka i tiden var individen styrd av traditioner och gamla seder. Vi behövde inte ta ställning till stort som smått på det sätt som vi är tvungna till idag. Giddens bild av människan som reflexiv gör valet till en central del i våra liv. För att kunna göra val är det en nödvändighet för individen att tänka igenom olika alternativ. Dessa val kan handla om allt från elleverantörer, skola, pensionssparande till om familjen ska handla på Willys eller ICA. När familjer väljer mellan olika skolformer för sina barn krävs det att familjen tar ställning till vad de anser vara bra metoder, en bra miljö och rätt inriktning

på verksamheten. Valen individen gör leder till en bestämd livsstil och detta blir i sin tur till kärnan i vår självidentitet. Även livsstil och självidentitet utgör en dualitet, dvs. de påverkar varandra ömsesidigt och dynamiskt. (Giddens 1999) Skillnaden mellan Giddens teori och Bourdieus är att Giddens menar att individer aktivt söker annorlunda handlingar och att vi aktivt väljer livsstil medan Bourdieu menar att individer föds in i ett habitus.

Giddens (1999) menar att identiteten är en mental konstruktion. Han beskriver det som att vi inte är vad vi är utan att vad vi gör oss själva till. Giddens (1999) skriver att identiteten finns i den historia vi berättar om oss själva och att identitetsskapande handlar om att söka mening genom inre och yttre värden. Han beskriver identitet som en process där identiteten hela tiden produceras och reproduceras. I alla handlingar och rutiner vi utför så finns denna process invävd. Giddens (1999) hävdar att en individs identitet skapas och omskapas mer aktivt idag jämfört med tidigare. Giddens(1999) menar att identiteten snarare är en process än en given och bestämd enhet. Den är föränderlig. Individen gör hela tiden olika val och dessa val utgör både individens livsstil samt är med och skapar individens identitet. Identiteten hänger ihop med våra val. När man möter en människa som har en stabil känsla av identitet upplever man ofta en trygghet i det hon förmedlar och en förmåga att berätta en speciell berättelse om sig själv. Identitet är inte något man är född med utan det är något som man tillägnar sig för att skapa mening i livet. Giddens (1999) säger att det är berättelsen som är identitetens kärna och som också säger något om ens relationer till andra och till samhället. Identiteten säger oss vem vi är och hur vi relaterar till andra och till samhället. Identiteten markerar hur vi liknar andra som intar samma roll och delar vår position samt på vilket sätt vi avviker från dem som detta inte gäller. Vidare beskriver sociologen Goffman (1998) sin syn på identiteten ur en samhällssyn baserad på att alla människor i vardagen spelar ett spel, en teater där vardagen symboliseras av en scen där skådespelaren har som mål att göra så stort intryck som möjligt på sin publik. Goffman menar att våra dagliga liv där vi ständigt konfronteras, kommunicerar och interagerar med andra också *framträder* inför varandra. Med detta menar han att all den aktivitet som individen vid ett givet tillfälle utför har som syfte att påverka någon av de andra deltagarna i informationsutbytet. Detta på förhand fastställda handlingsmönster som rullas upp under ett framträdande kallar Goffman för *roll*. När individen väljer att spela samma roll

inför samma publik vid olika tillfällen är det sannolikt, menar Goffman, att ett socialt samband mellan deltagarna skapas. Individen ikläder sig då också en *social roll*. Denna sociala roll kan innehålla flera olika uppsättningar av roller som kan visas upp vid olika tillfällen inför en publik av likartat slag eller en publik som består av samma personer. (Goffman 1988) Detta kan man jämföra med Bourdieus habitus begrepp, där han menar att individens habitus är unikt precis som en identitet är, men gruppens habitus håller individerna tillsammans som en grupp. (Bourdieu 1990) I vårt tidigare traditionsbundna samhälle tilldelades vi i större utsträckning våra roller. Giddens är kritisk till rollbegreppet och menar att vi idag gör val och väljer livsstil. Han tillstår att valmöjligheterna inte är obegränsade men vi gör ändå val och utarbetar därigenom själva våra roller. (Giddens 1999)

Dessa val förutsäger dock inte någon särskild livshistoria för individen. Varje val, inklusive de mest vanliga som vi gör i vardagen, bidrar till att identifierar oss som specifika individer med specifika drag och en specifik livsstil. Dessa val, som vi gör aktivt mot bakgrund av att vi inte låter oss påverkas i lika hög grad som tidigare av traditioner, bidrar till att vi reflexivt skapar oss roller. Även här handlar det om att skapa och återskapa roller i en ständigt föränderlig process. Den växande masskommunikationen, dvs. media och Internet, bidrar också till att både ge oss fler olika möjligheter för rollskapandet som att erbjuda yttligare och mer förenklade förklaringar till roller. Giddens fokus ligger på individens möjlighet att göra val och alltid handla. Giddens (1999; 2003)

3.3 Sammanfattning

Sommers (2005) barndomspsykologi handlar om individens socioemotionella utveckling i en föränderlig värld. Ungdomstiden är en tid av åtskilliga och livsviktiga förändringar, vilket innefattar både kroppens, det sociala beteendets och tänkandets utveckling. Ungdomstiden handlar om att den unga individen växer in i vuxenrollen och erövrar en ny identitet. En viktig del i denna utvecklingsprocess är att fundera över den egna framtiden och aspekter som rör utbildning, yrke, livspartner, familj och intressen. Det sociala beteendet utmärks av att kamraterna har stor betydelse och att den unga individen experimenterar och upplever nya

erfarenheter i sina kamratrelationer. Omgivningens reaktion på den ungas sökande och prövande är viktig då denna utgör en del i framväxten av självbilden och identiteten. Sommer(2005) menar att under sin uppväxttid involveras unga individer i både personliga, sociala och kognitiva erfarenhetsprocesser. Han menar också att individen är en aktiv deltagare i sin egen utvecklingsprocess och består inte enbart av ett resultat av yttre miljöpåverkan. Sommers teori kopplar ihop alla de miljöer och personer som individen möter, påverkar och påverkas av i sin vardag och uppväxt med de mer avlägsna system som de materiella, kulturella och sociala förhållanden i samhället som påverkar individens utveckling men som individen inte möter/ser.

Giddens struktureringsteori beskriver hans syn på människan som reflexiv och aktivt skapande. Han hävdar att det alltid finns en möjlighet och en strävan hos oss individer att handla annorlunda. Teorin innebär att vi ingår i en process där vi formar vår sociala verksamhet genom våra handlingar, samtidigt som vi påverkar och omformas av strukturer och samhälle. Bourdieu är en fransk sociolog vars teorier påstår annorlunda. Han menar att vi lever enligt egna habitus. Habitus är ett av Bourdieus nyckelbegrepp och beskrivs som system av överförbara dispositioner som tillåter individen att handla, tänka och orientera sig i den sociala världen. Således innebär detta att en individs habitus grundas genom de vanor individen införlivar i familjen och skolan. Individens habitus fungerar sedan som ett ihärdigt och ofta omedvetet handlingsmönster.

Giddens menar att vi också får en ökad social reflexivitet i och med att vi lever i en tid med stora informationsflöden. Den sociala reflexiviteten innebär att vi ständigt måste reflektera över de faktorer som råder i våra liv, vilket vi inte behövde eller gjorde i samma utsträckning förr i tiden då individen var styrd av traditioner. Valen individen gör leder till en bestämd livsstil och detta blir i sin tur till kärnan i vår identitet. Skillnaden mellan Giddens teori och Bourdieus är att Giddens menar att individer aktivt söker annorlunda handlingar och att vi aktivt väljer livsstil medan Bourdieu menar att individer föds in i ett habitus. Giddens är kritisk till rollbegreppet och menar att vi idag gör val och väljer livsstil. Han tillstår att valmöjligheterna inte är obegränsade men vi gör ändå val och utarbetar därigenom själva våra

roller. Dessa val förutsäger dock inte någon särskild livshistoria för individen. Varje val, inklusive de mest vanliga som vi gör i vardagen, bidrar till att identifierar oss som specifika individer med specifika drag och en specifik livsstil. Goffmans (1998) sin syn på identiteten visar att vi alla människor i vardagen spelar ett spel, en teater där vardagen symboliseras av en scen där skådespelaren har som mål att göra så stort intryck som möjligt på sin publik. Individens sociala roll kan innehålla flera olika uppsättningar av roller som kan visas upp vid olika publik.

4. Empiri

4.1 Metodbeskrivning

Min studie är genomförd via en kvalitativ metod som man kan härleda från *Hermeneutiken*. Hermeneutik betyder tolkningslära och är en vetenskaplig inriktning där man studerar, tolkar och försöker förstå grundbetingelserna för den mänskliga existensen. (Trost 2005) Frågan i min studie rör sig därför inte om hur många informanter som valt teater och dramainriktningen utan fokus ligger på *varför* de valt det. Målet med undersökningen är att ta reda på syftet om varför elever väljer teater och drama inriktningen på det estetiska programmet.

Jag valde kvalitativ metod med ostrukturerade intervjuer framförallt eftersom det ger utrymme för olika och egna svar från informanterna. Den ostrukturerade intervjun ger informanten friare tyglar att berätta, diskutera och reflektera över frågeområdet. Även intervjuaren får fria tyglar att ställa olika följdfrågor. Utmaningen kan ligga i att bortse från sina förutfattade meningar som forskare. Positivt med den ostrukturerade intervjun är att den genomförs på ett mer avslappnat vis än den formella strikta intervjun. I en strukturerad intervju ges väldigt lite utrymme till informantens egna tankar. Nackdelen med den ostrukturerade intervjun är att det är forskarens uppgift att utläsa informanten tolkningar och upplevelser, därför måste forskaren vara flexibel. (Kvale 2004) Den ostrukturerade intervjun beskrivs som en dialog där frågeområdet diskuteras och följdfrågor ställs som leder till bättre bild av forskningsområdet och möjligtvis även till helt nya tankegångar hos forskaren.

En av fördelarna med intervjun är att det bara kräver enkel utrustning. Dessutom bygger den på konversationsfärdigheter som jag redan har. Jag använde bandspelaren i mina intervjuer. Denna ger en fullständig dokumentation av intervjun och man slipper att missa något av vad informanten säger. En nackdel med bandspelaren är att den kan vara hämmande för informanten. (Denscombe 2000)

Man måste som forskare vara medveten om att vid intervjuer påverkar intervjuaren informanten och det gör man omedvetet genom sitt etniska ursprung, ålder, klädstil och kön. En annan nackdel är att den intervjuade personen kanske ger svar som han tror att intervjuaren förväntar sig. (Denscombe 2000; Svenning 2003)

Nackdelar med metoden är bland annat att den är tidskrävande, både själva intervjun och transkriberingen av den. Analysen av data kan vara besvärlig och den tar lång tid. Tillförlitligheten är en annan sak man måste tänka på. Intervjuarens och sammanhangets inverkan gör det svårt att uppnå objektivitet och de insamlade data är i viss mån unika på grund av den specifika situationen och de specifika individerna. Detta har en dålig effekt på äktheten. (Svenning 2003)

4.2 Urval och presentation av målgruppen

I denna undersökning har jag jobbat med informanter från en gymnasieskola i Skåne. Före intervjutillfällena fick informanterna information utskickat där jag presenterade mig själv och studiens inriktning. Min tanke var att eleverna automatiskt skulle börja reflektera över sina gymnasieval och därmed skulle jag förhoppningsvis få fylligare svar i intervjuerna, och lättare få ingång samtalen. En kvalitativ intervju är ett samtal där inga exakt likadana svar finns. (Kvale 2004) I den kvalitativa intervjun är endast frågeområdet förutbestämt. Frågorna kan variera från intervju till intervju. (Trost 2005) En kvalitativ intervju ger informanten möjlighet att svara med egna ord och är därför svårt att standardisera. Syftet med den kvalitativa intervjun är därför att ta reda på hur olika egenskaper eller händelser tolkas genom att få informanten att berätta så mycket som möjligt om frågeområdet. (Trost 2005; Kvale 2004)

Informanterna som valt att ställa upp är mellan 17 och 18 år gamla och läser sitt första år på det estetiska programmet med inriktning teater och drama. De är 10 kvinnor. Efter att ha fått godkännande av rektorn att göra undersökningen på hans skola fanns det efter mycket möda till slut en lärare som ville hjälpa till. Han tillfrågades om han kunde ta kontakt med de

berörda eleverna som läser teater och drama och ordna ett informationsmöte, vilket han gjorde. Väl där presenterades jag och mitt syfte med intervjuerna. Efter detta anmälde 10 elever sitt intresse att bli intervjuade.

Valet av mina informanter var inte ett slumpmässigt urval utan det grundar sig på frivillighetsurval eftersom jag medvetet valde ut den klassen/ungdomar som har något speciellt att tillföra min studie d.v.s. de som valt den inriktning jag undersöker om men studien var helt frivillig att ställa upp på. Jag skaffade tillstånd för att intervju ungdomarna av rektorn genom att skicka hem ett e-mail, där jag beskrev vem jag var, vad jag ville och vad min studie handlade om. Jag skrev även att jag har tystnadsplikt i det avseende att alla informanter kommer att vara anonyma vilket innebär att man inte kommer att kunna urskilja vem informant är och vilken informant som sagt vad i det färdiga resultatet. Jag informerade även om att det var frivilligt att delta. Se bilaga A

4.3 Genomförandet av intervjuer

Jag fick hjälp av en av lärarna att välja ut informanter. Han gick ut i klassen och bestämde ett informationsmöte där både jag och min studie blev presenterat. Därefter fick eleverna anmäla sig och då var det 10 stycken som ville ställa upp på intervju. En vecka senare kom jag till skolan och då satt jag med eleverna i ett avgränsat litet rum. För att jag bättre skulle komma ihåg allt vad informanterna sa och för att dokumentera svaren korrekt använde jag mig av en bandspelare där jag spelade in intervjuerna. Detta gjorde att jag sen i lugn och ro kunde gå igenom, lyssna på vad eleverna hade svarat och skriva ner exakt deras svar. Tiden för intervjuerna lade jag under den tid som eleven var anträffbar under sin skoltid och detta för att pressen är hård på eleverna nu vid terminsslutet så jag ville inte att de skulle behöva ta sin fritid i anspråk.

4.4 Etiska överväganden

Etiken är viktig att tänka på när man gör en undersökning. Man kan inte använda en forskningspraxis där människor görs till medel för att uppnå ett mål. Man måste arbeta för både psykisk och fysisk integritet för den som bidrar med information. Tystnadsplikten måste strikt följas och man måste vara noga med att inga utomstående kan ta reda på vem informanten är. (Holme & Solvang 1997) Av etiska skäl redogör jag varken för skolans eller för elevernas namn. Jag anser också att jag måste vara extra försiktig i resultatredovisning och diskussion, med anledning av att samtidigt som jag inte kan jag utelämna uppgifter som är väsentliga för uppsatsen måste vara enormt försiktig så att ingen elev känner sig utelämnad och kränkt.

Innan intervjuerna genomfördes har både rektorn och kontaktpersoner för klassen informerats. Eftersom eleverna är 17 eller 18 år och frågorna inte är av känslig natur kändes det inte nödvändigt att be om tillåtelse från föräldrar att få intervjua ungdomarna. Jag berättade för både lärare och elever vad min studie handlar om och gav dem tillräckligt med information så att de på ett riktigt sätt kunde bedöma om de vill medverka eller inte.

Jag informerade att uppgifterna kommer att sparas på dator nu under tiden jag jobbar med studien men att allt material kommer att förstöras då studien är färdig. Detta inkluderar alla anteckningar gjorda från intervjuer såväl som inspelningarna av intervjuerna. Jag informerade om att jag har tystnadsplikt i det avseende att informantens identitet är anonym och att det bara är jag som kommer att använda materialet. Jag beskrev att eleverna kommer att vara anonyma och att de kan avbryta sin medverkan när de vill. Jag förtydligade för eleverna att man inte kommer att kunna se vilken elev som sagt vad i min undersökning. (Denscombe 2000; Svenning 2003) Jag har informerat om att personens identitet skyddas. Detta genom att jag inte kommer att använda personens korrekta namn. (Alver & Öyen 1998) All den här informationen gav jag eleverna i pappersform någon dag innan jag kom till skola. Dessutom sa jag även det muntligt inför varje intervju så att det inte skulle ske några missförstånd. Se bilaga A.

4.5 Validitet och reliabilitet

Enligt Patel och Davidson (2003) kan validitet beskrivas som ett mått på om man verkligen mäter det som man har för avsikt att mäta. Validiteten handlar om i vilken mån ens resultat stämmer överrens med verkligheten. Reliabilitet eller tillförlitlighet, d.v.s. graden till vilken slumpfaktorer kommer och styr, har med undersökningens trovärdighet att göra. I vilken utsträckning kan resultaten upprepas? Tillförlitligheten kan minska om intervjun t.ex. blir avbruten eller om respondenten inte förstår frågorna. Jag har försökt att skapa en god och naturlig kontakt med informanterna. Jag använde mig av bandspelare för att få ytterligare en god tillförlitlighet, vilket gav mig möjlighet att gå tillbaka och lyssna. Klara och tydliga frågor ställdes för att undvika missförstånd och oklarheter. Platserna där intervjuerna ägde rum var för eleverna en redan bekant miljö på elevernas skola. På grund av att mitt urval grundar sig på att ungdomarna frivilligt anmält sig och inte på ett slumpmässigt urval så är resultatet inte generaliserbart. Vidare måste man även ta hänsyn till min studie ur ett genusperspektiv eftersom jag bara haft kvinnliga informanter.

Jag var noga med att informera vad min studie handlar om och gav dem tillräckligt med information så att de på ett riktigt sätt skulle kunna bedöma om de vill medverka eller inte. Jag informerade om att uppgifterna kommer att sparas på dator men att allt intervjumaterial kommer att förstöras när min studie är färdig. Jag beskrev att jag har tystnadsplikt och att bara jag kommer att använda materialet. Jag nämnde även att de kan välja att hoppa av när de vill. Jag talade även om att de kommer att vara helt anonyma. Man kommer inte heller kunna se vilken elev som sagt vad i min undersökning. Dessutom frågade jag om jag får lov att använda det sagda vid ett annat tillfälle exempelvis som citat i min undersökning. (Denscombe 2000; Svenning 2003) Jag informerade om att personens identitet skyddas. Detta genom att jag inte kommer att använda personens korrekta namn. (Alver & Öyen 1998)

Mina informanter svarade på frågor om sitt gymnasieval som ligger ett år tillbaka i tiden. Detta innebär en svårighet eftersom svaren kan påverkas av minnesfel. Det kan finnas risk för

både en förbättring och en försämring av deras känslor och tankar de hade då. Elevernas svar kan också vara påverkade av senare upplevelser.

Därtill måste man ta hänsyn till den kognitiva balansteorin som behandlar jämvikten mellan attityder inom individen. (Palm 1994) Balansteorin intresserar sig för hur individer ser på sina relationer till andra personer och till opersonliga objekt. Det kan finnas flera vägar för att uppnå jämvikt. Det viktiga är dock att om den kognitiva strukturen är i obalans, kan det leda till att värderingar och föreställningar förändras. Kommunikation och information kan leda till att mottagarens kognitiva struktur kommer i obalans. Grundtanken är att den psykologiska spänningen, som uppstår när en individs kognitiva strukturer är i obalans, motiverar henne att förändra strukturen. Detta innebär att risken finns att informanterna i min studie gett positivare svar än vad de egentligen anser (om de är missnöjda med gymnasieskolåret som gått). Risken finns att informanterna svarat med vad de anser att de skulle ha fått ut av året som gått och inte vad de verkligen fått ut.

4.6 Dataanalys

Jag har flera gånger läst igenom de intervjuades utsagor på de olika frågorna. I många fall har informanterna lämnat liknande svar på frågorna så jag redovisar deras svar efter nyckelord som jag kunnat plocka ut i deras utsagor. Jag har arbetat enligt Kvaales (2004) teorier om meningsskategorisering för att kunna överblicka materialet. Vidare har jag markerat olika nyckelord och därefter har jag sedan kunnat bearbeta och sortera texten fråga för fråga. Svaren redovisas i löpande text med citat för att styrka påståendena. Texten kommer framför allt att byggas upp av nyckelord och centrala begrepp som uppkommit i informanternas svar. Efter att jag analyserat svaren har jag kommit fram till att mina frågor kan kategoriseras i följande teman:

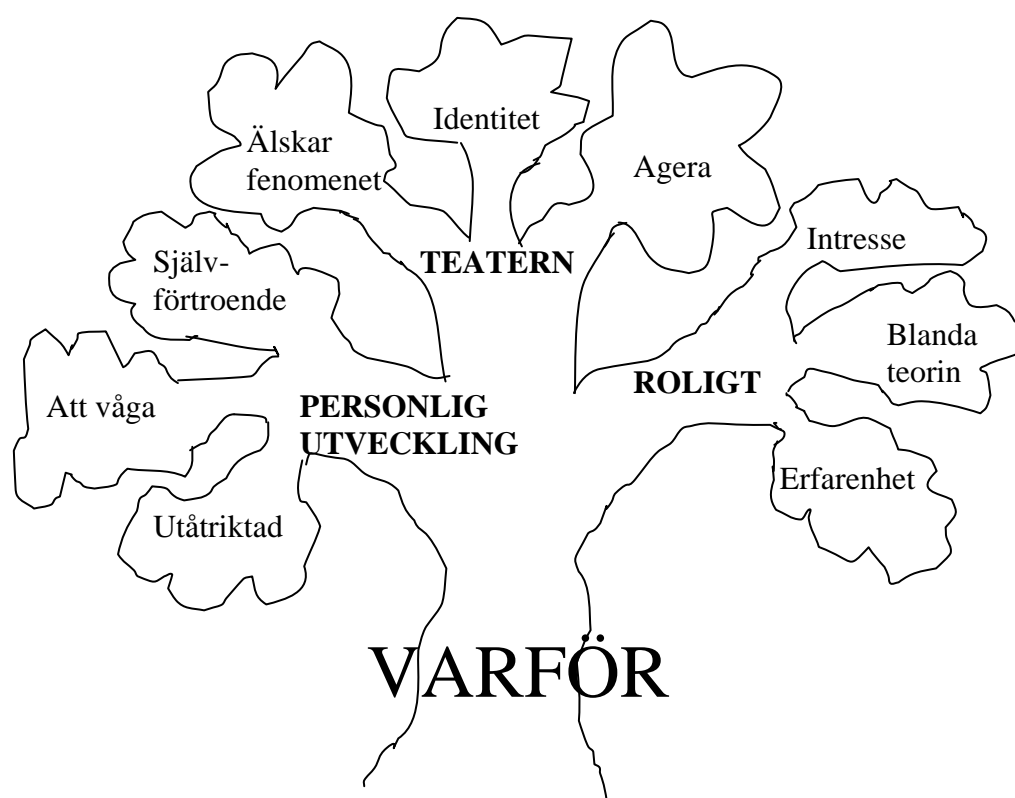
- Roligt
- Teatern i sig själv
- Personlig utveckling

5. Resultatredovisning

I detta kapitel följer redovisningen av de 10 intervjuerna som genomfördes. Svaren redovisas i löpande text med citat för att styrka påståendena. Texten kommer framför allt att byggas upp av nyckelord och centrala begrepp som uppkommit i informanternas svar. Elevernas resultat redovisas på nedan i form av ett träd.

5.1. Förklaringar till elevers val av den teater- och dramainriktade utbildningen

Vid frågan varför de valde att gå den teater- och dramainriktade utbildningen kunde jag utläsa många olika svar men samtidigt även många liknande och återkommande svar. Med hänsyn till svaren kan elevernas anledningar grupperas som illustreras nedan.

Figur 4. *Tolkning av elevernas svar på varför de valde just teater och drama*

Nio elever väljer begreppet roligt, för att ange anledningen att gå teater- och dramautbildningen. Däremot lägger eleverna olika innebörd i begreppet roligt. Den första innebörden ligger i att själva ämnet teater och drama är intresseväckande. Teater och drama är, enligt eleverna, spännande områden där deltagarna får chansen uppleva händelserika lektioner/timmar. Teater och drama är områden som, enligt eleverna, är behagliga och angenäma att jobba inom. Eleverna anser att teater och drama är intressant och spännande, och är därmed en av anledningarna till varför de valde denna inriktning, det vill säga av rent intresse. Eleverna menar att teater är underhållande och en nöjsam aktivitet som de vill ägna sig åt. Eleverna menar att de kände att det var viktigt att deras gymnasieval och skulle handla om något som intresserade dem.

”För att jag har alltid varit intresserad av teater och av de inriktningarna det fanns var detta det roligaste.”

”För att det är roligt och jag är väldigt intresserad av teater och drama.”

”Viktigaste var att jag valde ett program som jag verkligen ville gå, som handlade om sånt som intresserade mig liksom. Och teater har alltid intresserat mig.”

”För att det var intressant. Jag har varit runt och kollat på olika skolor så då tyckte jag detta program verkade intressant och roligt”

Den andra definitionen anspelar på att orka med den teoretiska utbildningen under de tre utbildningsåren. Eleverna menar att för att orka med tre år av studerande så måste utbildningen innehålla ämnen som är underhållande. Eleverna beskriver ett tydligt skäl att välja teater- och dramautbildningen att vara tillfället att få uppleva sina gymnasieskolår samtidigt som de utför estetiska aktiviteter. Eleverna menar att de estetiska ämnena gör gymnasietiden trevlig och nöjsam. De menar att de behöver teater och drama för att överleva gymnasietiden. Teater och drama är, enligt ungdomarna, roande vilket gör att eleverna orkar med teorin som kärnämnen står för. Eleverna menar att de endast klarar av att gå gymnasieskolans tre år om de kombinerar det med något som de anser vara roligt.

”Jag skulle inte klara av att gå i skolan i tre år och bara ha teoretiska ämnen. Jag kände att jag måste ha roligt samtidigt som jag går i skolan så därför valde jag det.”

”Ja det var det enda jag ville. Jag orkade liksom inte nåt annat. Det är liksom så att samhällsprogrammet är precis som nian och det orkade jag liksom inte med, ja du vet med bara pluggande.”

”Just att det skulle vara roligt. Det måste de vara när man ska gå så många år.”

”För att det är kul. Jag ville inte bara lära mig fakta i skolan.”

Det finns elever som menar att eftersom de ändå ska gå i skolan i tre år så kan de ju lika gärna kombinera det med något roligt ämne. Eleverna anser att det är viktigt att gå gymnasieskolan och få en bra utbildning, men många anser att gymnasieskolans tre år är en lång tid. En del elever resonerar då att eftersom gymnasieutbildningen spelar en

viktig och nödvändig roll för deras framtid så är det något som de måste ta sig igenom, och då vill de passa på att uppleva andra ämnen samtidigt som de införskaffar sig kärnämnenas kunskaper. Några beskriver gymnasieåren som något man måste göra, som ett krav som vilar på deras axlar, och menar att eftersom de ändå måste läsa så vill de förena teoridelen på gymnasietiden med estetisk verksamhet. En del elever ser gymnasieutbildningen som en börda som tynger deras axlar. Eleverna känner krav från föräldrar, kompisar och samhället angående att fullborda en gymnasieutbildning så de kan söka in på högskola eller söka jobb. Gymnasieutbildning är, enligt en del elever, ett nödvändigt ont som behövs för att kunna få jobb och för att kunna ta sig vidare som vuxen individ.

”Ja att det skulle vara roligt. Om man ska läsa i tre år och det måste man ju så kan man inte göra det utan ha roliga ämnen känner jag.”

Den tredje innebörden ligger i att det är roligt ur en erfarenhets synpunkt. Upplevelser av teater och drama visar sig som positiv erfarenhet och de eleverna har på grund av detta valt utbildningen med skälet att det ska vara roligt. Eleverna nämner ökat mod hos sig själv i samband med deras teaterupplevelser och stor gemenskap i teatergrupperna de spelat i. Andra elever vittnar om bättre samarbete i teatergruppen än i andra grupper/klasser de ingått i. En elev nämner att i teatergruppen är acceptansen för varandras olikheter stor, vilket innebär att alla är välkomna och detta gör att teater och drama är ”roligt”. Teaterns acceptans för alla människors olikheter var denna elevs erfarenhet av sin teatergrupp och denna erfarenhet bidrog som en av anledningarna till varför hon ville utbilda sig inom teater- och dramaområdet. Det finns de elever som har spelat teater på högstadiet och haft positiva upplevelser därifrån. Någon har spelat i teatergrupper och i andra amatörteateraktiviteter.

”För det är roligt. Jag har hållit på med teater på gymnasiet så det var roligt.”

”För det är roligt att göra teater. Jag tycker att det är nåt av det roligaste som finns. ”

”För jag hade inte spelat alls mycket teater innan men det lilla jag hade gjort tyckte jag var väldigt roligt.”

Det andra nyckelordet som går att utläsa ur elevernas utsagor är önskan om personlig utveckling. Det finns elever som nämner en mer psykologisk anledning till sitt gymnasieval; nämligen personlig utveckling. Några av eleverna anser att det är viktigt att våga vara sig själv och att våga visa sig i klassen/gruppen. En del elever hävdar att de valt denna utbildning med anledning av att de vill komma över sin rädsla att våga vara sig själv. De har valt denna utbildning för att få hjälp med att bryta sin blyghet och sin tystnad och börja blomma som individer. Dessa elever har som anledning, att söka den teater- och dramainriktade utbildningen, att få bättre självförtroende och att öka sin tillit till sig själv och sin tillit till sin egen förmåga. Några elever påpekar att de vill lära sig våga mera både inför sig själva och inför klassen. Eleverna menar att de vill med hjälp av teatern och dramat börja bli modiga och att våga prata med främlingar, inför klassen eller att hålla föredrag inför publik. Andra elever nämner att de valde denna inriktning för att med hjälp av teater och drama bli mer utåtriktade som person. De anser att de själva behöver öppna upp sig och bli mer sällskapliga och lättsamma som individer. Det eleverna vill åt är att de vill bli sociala medmänniskor.

”Jag hoppades på att få bättre självförtroende. Mitt mål var att utvecklas. Jag ville försöka bli av med min blyghet.”

”För att det är kul och jag ville utvecklas personligen.”

”Sen ville jag utvecklas och bli mer utåtriktad och våga prata inför människor”

”Jag hoppades på att... ja våga mer och blir mera utåtriktad”

Den tredje anledningen som eleverna uppgett, till varför de valt den teater- och dramainriktade utbildningen, är för att inriktningen handlar om *just teater*. Upplevelsen är att ungdomarna påstår sig älska teater medan andra menar att de har det i blodet.

Det finns elever som beskriver att detta var ett självklart gymnasieval eftersom de har teater i blodet. En del av eleverna beskriver det som att teater och drama en del av dem själva. Teater och drama är en del av deras identitet. En av eleverna hävdar att teater är den hon är. Många av eleverna beskriver det som att det inte fanns några andra tänkbara utbildningsval eftersom teater och drama är en del av deras identitet. De anser sig ha vetat redan sedan de var små att teater och dramainriktningen var den rätta utbildningen eftersom teater och drama alltid varit en stor del av individens inre själv. Teater har varit och är ett sätt att vara som person, hävdar en av informanterna.

”Har alltid varit sån estet liksom”

”Jag har alltid varit en teaterapa så det fanns inget alternativ för mig”

”Jag har sysslat med teater sen jag var liten. Det har alltid varit min glädje. Jag har drama och teater i blodet känns det som.”

Vidare beskriver några av eleverna hur de brinner för teater och drama och att det är en av anledningarna till deras gymnasieval av den teater- och dramainriktade utbildningen. Några av eleverna menar att de känner sig dragna till teater och drama, vilket de betonar att de alltid gjort och känt. De har alltid haft teater som intresse och känt att det varit en viktig del som alltid följt med och bara funnits där. De vill inte gå så långt som att de har teater i blodet och att drama är en del av deras identitet men dessa elever anser att teatern och drama är så stort intresse för dem att bandet till teater- och dramaområdet är starkare än band vanligtvis är till en hobby.

”Jag älskar liksom drama och teater. Det var därför.”

”Jag har vetat sen jag var liten att det var teater som jag ville hålla på med.”

”Jag har alltid känt en dragning till teatern. Jag har liksom glatt mig åt teatern och dramat och jag har liksom känt mig duktig på det och det är kanske därför som jag tyckte det var roligt också”

Eleverna beskriver att deras motiv till att välja teater och drama inriktningen var att få *spela teater*. Elevernas ambition att få göra teater speglar sig i deras utsagor. Vidare beskriver eleverna att deras motiv till att välja den teater och dramapedagogiska utbildningen var med anledning att få göra rollspel. Eleverna ville jobba med rollspel med anledning av att få kunskaper som det inte går att läsa sig till bland annat om mänskliga reaktioner och attityder, åskådliggöra förhållningssätt och värderingar, träna sig på att uttrycka sig själv och lättare förstå andras budskap. Rollspel medverkar även till ökad självkänedom, personlighetsutveckling, ansvarstagande, lyhördhet, flexibilitet och kreativitet inom individen. Det finns elever som beskriver att de valt den teater- och dramapedagogiska utbildningen för att de ville lära sig mer om olika genrer av teater och

de ville få kunskap om hur de ska kunna agera roller i olika teatertemperament exempelvis komedi och tragedi.

”Jo den största anledningen var för att jag ville spela teater för det är så roligt.”

”Jag ville lära mig att klara av att med enkelhet gå från en komisk roll till att spela en tragisk eller aggressiv roll”

”Jo men det var ju att jag skulle få spela teater och göra olika roller.”

5.2 Förklaringar till elevers förväntningar och mål vid teater och drama inriktningen på det estetiska programmet?

Ur elevernas svar kan man urskilja några gemensamma faktorer som eleverna nämnt varit deras förväntningar på teater- och dramautbildningen; att få agera och att lära sig om teaterproduktion, nå personlig utveckling samt förväntar sig en del av elever att teater- och dramautbildningen ska ge bättre kunskaper än de andra nationella programmen. Några elever hade inga förväntningar alls.

En förväntningsfaktor som eleverna uppgivit är att få göra teater det vill säga att både få spela teater och att få bli utbildad i teaterproduktion. Vidare beskrivs målet med denna teater- och dramapedagogiska utbildning vara att få lära sig om olika teatergenrer och olika teaterstilar. Likaså påpekade eleverna att ett mål med utbildningen var att utveckla sina redan förvärvade teaterkunskaper i hur man agerar olika sinnestyper hos rollfigurerna. Elevernas förväntningar är att få lära sig grunderna om teaterproduktion samt hur man gör en teaterföreställning med allt vad det innebär; manus, castings, rollbesättning, ljud, ljus, rekvisita, regissörens uppgifter, scenografens uppgifter och

mycket mer, det vill säga alla delar som krävs från första steget till allra sista steget vid en teaterföreställning.

”Jo att man skulle få spela teater.... ja att få lära sig mera om teater och hur man gör och så när man ska sätta upp en teater”

”Jag ville lära mig mer och ville utveckla teaterkunskaperna så att jag klara att göra olika roller”

Vidare menar en några elever att deras förväntningar på programmet varit att nå personlig utveckling. Personlig utveckling med ökat självförtroende, öka självkänedom, ökad empati för andra människor samt större mod inför kommande utmaningar, var en förkommande förväntning som eleverna uppgav. Eleverna nämner att det vill utvecklas så att de får bättre självförtroende och börjar våga tro på sin egen förmåga att spela teater. Vidare var en av förväntningarna att lära sig bryta sin blyghet och ”att börja våga”. Några av informanterna hade som mål att utvecklas och växa som person.

”Jag hoppades på att få utvecklas. Jag hoppades på att... ja våga mer och blir mera utåtriktad.”

”Mitt mål med utbildningen är att jag ska få bättre självförtroende och så. Och så vill jag lära mig att klara av att redovisa t.ex. inför hela klassen.”

I några av elevernas svar kan man utläsa att deras förväntning varit att teater- och dramainriktningen skulle vara lättare och lugnare än de andra nationella programmen. En del elever hävdar att de valt denna utbildning beroende på att de trots att kraven på

kärnämnen på det estetiska programmet skulle vara mindre höga. Vidare beskriver andra elever att de inte trodde att den teoretiska delen skulle vara lättare utan att det estetiska programmet erbjöd lika bra teoretisk utbildning som samhällsprogrammet eller liknande. Upplevelsen av att den teater- och dramapedagogiska utbildningen ska "ge mer och bättre" kunskap än vad de andra nationella programmen kan, detta är en uppfattning som delas av en del elever på utbildningen. Eleverna anser att kunskapen som förvärvas på det estetiska programmet sitter för livet och glöms inte bort.

"Jag ville ju att denna inriktning skulle ge mer än samhälle. Där får man bara fakta och jag tänkte då att teaterinriktningen skulle ge mer liksom. Man får ju samma teori men jag tror att mer stannar kvar och så... när man gör dramaövningar så stannar den kunskapen kvar på mycket längre sikt."

"Jag ville ju det skulle vara mycket lek och slapt och så här men det visade sig ju att de inte var så. Det är ju mer allvar med riktig teater och så."

"Ja och sen dessutom var jag skoltrött så jag orkade liksom inte med full press."

Vad gäller deras förväntningar var det några av eleverna som beskriver att de inte hade några förväntningar alls inför teater och drama inriktade utbildningen.

"Jag hade inga förväntningar för jag visste inte ens att inriktningen fanns. Jag hittade det alternativet då jag tittade på skolans hemsida."

Ur informanternas svar kan man utläsa att eleverna har ungefär lika många olika mål som de var antal elever. Vidare hade en del elever varken förväntningar eller mål uppsatta. Av de tio intervjuade informanterna var det sex av eleverna som inte hade satt upp några framtidsmål. Dessa sex elever vet inte vad de ska använda sin teater- och dramautbildning till, inte heller vet de vad de ska göra efter gymnasiet. Egentligen var det bara en av eleverna som visste att hon ville bli skådespelerska och att detta var hennes framtidsmål.

”Jag vet inte vad jag ska bli eller göra efter gymnasiet men så vet jag att detta program är väldigt brett i utbildningen så därför kan jag ta mig olika vägar sen”

”Jag har inte bestämt min än men jag har detta programmet som alternativ till skådespelarutbildning i fall jag vill det senare. ”

”En dröm jag har är att bli skådespelerska. Tänkte då var detta bästa att gå så kunde jag känna efter”

”Nja det vet jag inte riktigt. Alltså mitt mål är ju att gå på gymnasiet och gå ut dessa tre åren. Jag har inte bestämt mig än om jag ska läsa vidare eller jobba eller vad som händer”

Övriga elever har olika tankar vad gäller deras framtidsmål och vad de ska göra efter gymnasiet. Eleverna menade att de skulle studera vidare efter gymnasiet medan andra redovisade för att de visste att de skulle antingen jobba eller studera men att de inte bestämt sig för vilket än. En del av eleverna hade förövrigt i tanken att den teater- och dramapedagogisk utbildningen skulle öppna dörrarna för både mer studier och för olika

yrken. Några av informanterna hade målet att klara av och avsluta sin gymnasieutbildning.

”Nej det vet jag inte. Jag ska nog läsa vidare men jag vet inte inom vad.”

”Ja jag vet inte. Mitt mål är att ut och antingen jobba sen eller studera vidare, men jag har inte i tankarna att bli skådespelare eller nåt annat med teater.”

Det finns elever som säger sig vara missnöjda med utbildningen. De anser att utbildningen inte lever upp till vad de förväntat sig, men några av eleverna menar att de redan upplevt mycket teaterkunskap när de började utbildningen så det kanske är orsaken till varför deras förväntningar inte uppfyllts. Majoriteten beskriver att de är nöjda över vad de än så länge lärt sig och upplevt. En del menar att de trodde att de skulle ha lärt sig mer än vad de gjort men samtidigt refererar hon till att tidigare erfarenheter i en teatergrupp kanske redan utvecklat henne och hennes teaterförmåga.

”Jo det gör den. Vi gör mycket drama och teater arbete så skolan är väldigt rolig fast det är jättejobbigt i periodvis. Det trodde jag inte att det skulle vara trodde det var mer slapt än det är.”

”Vi har inte alls fått göra det jag ville inom teaterområdet. Det har varit mycket dramaövningar och liksom annat men det är inte förrän nu i slutet som vi koncentrerat oss på riktig teater.”

”Men det har inte hänt så mycket, men kanske det är den teatergruppen som jag gick i innan som var så himla bra.”

5.3 Sammanfattning av resultatredovisningen

Den främsta orsaken till att elever väljer att gå den teater- och dramainriktade utbildningen varierar mellan dem. Tre grupper av anledningar och skäl som eleverna säger sig ha haft i deras val av teater- och dramautbildningen, har kunnat påträffas. Dessa tre grupperingar består av nyckelorden roligt, själva teatern och personlig utveckling.

Elevernas skäl nummer ett är att utbildningen ska vara rolig. Nio av tio elever säger att de valt inriktningen för att det är roligt. Genom att analysera elevernas betydelse av ordet roligt så gick det att urskilja tre olika innebörder av begreppet roligt och det var intressant, kombinationsmöjligheten och erfarenhetsmässigt. Några av eleverna säger att själva ämnet teater och drama är lockande och intressant och valt utbildningen av rent intresse. Ett fåtal elever förknippar i detta sammanhang begreppet roligt med att mixa och kombinera den teoretiska treåriga utbildningen med kreativa ämnen. Ett antal av eleverna säger att de har positiva erfarenheter från att spel/göra teater på högstadiet.

Den andra orsaken till varför eleverna valt denna utbildning ligger hos några av eleverna i att göra personliga framsteg. Dessa elever beskriver att deras skäl till att välja den teater och drama inriktade utbildningen varit personlig utveckling. Dessa elever nämner faktorer, som bättre självförtroende och önskan om att blir mer utåtriktade och att börja våga mer, som motivering till deras gymnasieval.

Den tredje och sista orsaken som eleverna nämner är för att utbildningen handlar om och är teater. En av eleverna säger att hon älskar teatern medan andra säger sig valt utbildningen för att de vill spela teater. Ett fåtal av eleverna säger att de har teater och drama i blodet och det är en del av deras identitet.

Elevernas förväntningar på utbildningen visar sig variera markant mellan; att få spela teater och att få lära sig om teaterproduktion, att nå personlig utveckling, att få ha roligt

samt till att utbildningen inte skulle vara så krävande som andra nationella program. Några av eleverna hade inga förväntningar alls på utbildningen.

Elevernas mål växlar mellan att några av eleverna varken har framtidsmål eller vetskap om sysselsättning efter examen, till att några elever vill studera vidare efter gymnasieåren fast de inte bestämt inom vilket område samt att som några av eleverna har som mål att avsluta gymnasieutbildningen. Vidare beskriver en av eleverna sitt mål med teater och dramautbildningen som personlig utvecklig och att få växa som person.

6. Diskussion och slutsats

6.1 Diskussion

Syftet med denna studie är att få veta om varför elever väljer att gå teater- och dramainriktningen på det estetiska programmet. Studien ville också undersöka vilka förväntningar och vilka mål eleverna har som valt inriktningen teater och drama.

Min studie visar att eleverna sökt till den teater- och dramainriktade utbildningen av tre anledningar vilka visat sig vara; viljan att uppnå personlig utveckling, själva teatern och skådespeleri som huvudorsak eller för att utbildningen upplevs som rolig. Jag kunde se att tendensen att ange mer än ett skäl eller en orsak var vanlig. Bland annat var det nio av elva elever som angav ”roligt” som motiv och medan de fortsatte att berätta så kom det fram fler anledningar såsom att de ville lära sig teaterproduktion eller att de ville utveckla sitt självförtroende.

Att nå personlig utveckling i form av att få bättre självförtroende och att bli säkrare på sig själv och därmed våga mera och bli mer utåtriktad, var en viktig anledning för att söka till teater och drama utbildningen för två av eleverna. Detta var något som både Chaib (1996) och även Elsner (2000) lyfter fram att arbete med teater och dramaövningar kan hjälpa deltagaren att nå personlig utveckling och få ett ökat självförtroende. Vidare visar forskning även att deltagarna uppgett att de har övervunnit sin blyghet. De har blivit modigare och börjat våga prata inför folk. Deltagarna redovisar även för bättre självkänedom och självkänsla och att de fungerar bättre i social samvaro med andra. Vidare visar det sig att önskan att uppnå personlig utveckling finns hos fler elever. En av eleverna menar att det var hennes förväntning på programmet när hon sökte det. Hon är en teaterapa i sig själv men behöver bättra på sitt självförtroende för att våga vara en teaterapa, därav var hennes anledning att söka utbildningen att det var självklart eftersom hon är en teaterapa medan hennes förväntningar var att få bättre självförtroende.

Att teatern och dramat skulle vara en del av personens identitet kom upp och en av eleverna menade att hon var uppväxt med drama så hon kände att hon hade det i blodet. Hon kunde inte se något annat alternativ till utbildning. Detta lyfter Bourdieu fram i sin teori om kapitalet, genom att beskriva individen och hennes liv och identitet som ett förutbestämt mönster som man följer och ärver efter sina föräldrar. Jag vill mena att detta är ett fenomen som är traditionellt accepterat i akademiska kretsar och som till viss mån stämmer men jag undrar om detta är på väg att brytas upp? Har vi individer börjat förstå att vi egentligen är aktivt skapande som Giddens menar det vill säga att vi stävar efter att bryta mönstret genom att förändra handlingen i våra liv.

Jag tror nämligen att dagens snabba tempo och vardagskulturens inverkan och tvånget att dagligen ta ställning till olika val, har haft en stark inverkan på dagens ungdomar som vuxit och har mera kraft och mod att bryta sig loss från invanda mönster och traditioner. Jag vill mena att den dramatiska ökningen sökande elever till det estetiska programmet delvis är ett bevis på detta. När jag gjorde mitt gymnasieval fanns det inget annat alternativ än naturvetenskapliga programmet. Indirekt visste alla att de som läste naturvetenskapliga eller samhällsvetenskapliga programmet var högstatus elever medan de som valde fordon eller omvårdnadsprogrammet klassades som lågstatus. De stackars elever som vågade sig på att välja det estetiska programmet klassades som flummiga, lata och rent av knäppa. Jag vill mena att det inte är så idag eftersom det varit en sådan dramatisk ökning på estetiska programmet. Detta är något som kunde ha varit intressant att forska vidare på, det vill säga Varför det skett en sådan dramatisk ökning sökande ungdomar till det estetiska programmet de senaste åren jämfört med de föregående fem åren?

Vad jag kommit fram till med denna undersökning är att eleverna vet att de vill hålla på med någon form av teater och drama för att det är ”roligt”. Att eleverna anger roligt som orsak till att söka programmet samtidigt som de lägger så olika innebörd i begreppet visar på att intresset för teater och drama är stort. Det jag märkte var att när eleverna blev ombedda att förklara vad de menade med roligt så hade de svårt att sätta ord på det. Jag menar att eftersom så många av eleverna anser att det är roligt men att sen definitionen och varför det är roligt

skiljer sig så mycket tror jag beror på att eleverna känner att det är kreativiteten och teaterns och dramats estetiska arbetssätt som de vill ha och som de menar är roligt. Några av eleverna i min studie beskriver liknande företeelser; att de valde teater och drama utbildningen för att de ville kombinera den teoretiska utbildningen med något roligt, vilket jag nu efter att gjort denna studie tolkar som att de menar med något kreativt. Persson (2000) menar att estetikbegreppet spelar en enorm roll för dagens unga. Ungdomars vardag genomsyras så av vardaglig estetik att det påverkar livet självt. För många elever är den estetiska kvalitén en förutsättning för att de ska trivas i skolan och med sitt skolarbete. Ungdomarna överöses konstant av bilder, ljud och text. Perssons menar att estetiken måste få en större plats i skolan. Skolan måste använda sig av ungdomarnas egen kompetens för att förstå att de har olika förmåga att vara kreativa och intresserade av skolarbetet. Detta styrks även av Nordberg och Selin (2005) och Sandström och Svahn (2006) där de olika undersökningarna visar att de elever som valt program med estetiska och kreativa ämnen gjort detta eftersom de anser att utbildningen blir bättre och mer givande när man får kombinera teoretiska ämnen med kreativa. Fransson (2004) beskriver hur resultatet av flertalet studier visar ett tydligt skäl till varför elever väljer som de gör och det visar sig vara möjligheten att arbeta kreativt med ämnen som intresserar, vilket är något som eleverna upplever att det saknas tillräckligt med utrymme för på de teoretiska kurserna. En annan stor anledning kan vara att media är en betydande del av ungdomskulturen, vilket känns igen från tidigare forskningsstudier där ungdomar valt utbildningsväg först och främst efter sina intressen och deras inställning till branschen. (Jonsson 1999)

I Skolverkets rapport, *När vingarna bär*, som innehåller olika artiklar om skiftet mellan grundskolan och gymnasiet kan man läsa om och beskrivs det att olika faktorer spelar in och påverkar valet olika mycket. I rapporten skriver Peter Stern att de flesta val som görs av elever i nian är irrationella. Han beskriver hur han stött på många ungdomar som valt program ”på grund av att det verkar kul” utan att egentligen veta varför. Han ser det som ett stort problem att ungdomarna i allmänhet saknar den erfarenhet som krävs för att kunna sovra, tolka och ta till sig information. (Skolverket, 1999). Jag håller inte med Stern om detta. Jag tror nämligen och jag tycker att min undersökning visar på det; att eleverna mycket väl

vet varför de väljer som de gör. Anledningen till varför varierar naturligtvis från program till program, men just i min studie som visar varför elever väljer den teater och drama utbildningen står det klart att eleverna valt det estetiska programmet av en massa olika anledningar som alla går ut på att de vill ha mer kreativitet, i form av teater och drama, i skolan än vad de andra nationella programmen erbjuder. Motivet till varför de valt teater och drama anges som utvecklande, spännande och roligt. Ja med andra ord kreativt....

Då det förfaller verka vara så att eleverna valt den teater- och dramapedagogiska utbildningen med anledning av att få slippa teorin på ett vanligt nationellt program och för att få kombinera praktisk utbildning med teoretisk. Ett förslag är att det behövs praktisk utbildning i alla program för om möjligheterna till praktisk utbildning finns så leder det kanske till att eleverna inte är så skoltrötta. Den dramatiska ökningen av sökande till det estetiska programmet tyder på att detta är något som stämmer och att praktisk utbildning är något eleverna vill ha.

Jag tror att ungdomar begränsas av alternativa val som de kanske skulle kunna tänkas vilja välja, om valen hade varit socialt accepterade. Ungdomar tvingas kompromissar istället och väljer en utbildning som är mer socialt accepterat. Det kan man se i min studie genom att det är övervägande del flickor som går det estetiska programmet och genom att det inte finns en enda pojke som ville eller vågade ställa upp på intervju. Enligt Jonsson (1999) som har studerat könsskillnader mellan olika utbildningsval visar det sig att det krävs mod att våga välja en utbildning som domineras av det motsatta könet. Det krävs att klarar av att man blir ifrågasatt om sitt val. Lika så visar Jacobs (1995) att det finns skillnader i utbildningsval mellan könen.

Enligt Jonsson (1999) väljer ungdomar gymnasieutbildning efter intresse och efter förmåga till den sökta inriktningen. Jag vill hävda att jag tror att ungdomar i min studie väljer den teater- och dramapedagogiska utbildningen eftersom de får jobba med och utveckla ämnen som de är duktiga på och som intresserar dem. Målet är att personligen utvecklas till att förstå vilka de är och vilken plats de har i samhället och i gruppen. Chaib (1996) beskriver hur

identiteten stärks genom teater- och dramaarbete hos den enskilda människan och gruppen. Vidare menar Sommers (2005) att ungdomstiden handlar om att växa in i en vuxenroll och att utveckla en identitet som vuxen. Detta sker genom att ungdomarna genomgår olika förändringar och tvingas ta beslut om viktiga framtidsval. Jag vill hävda att detta är ett motiv till varför ungdomar väljer teater och drama utbildningen. Ungdomarna vill utveckla en identitet och hitta sin plats i samhället.

Ungdomarna i min studie nämner personlig utveckling som motiv till deras utbildningsval. De vill våga mer och bli mer utåtriktade. Jag vill hävda att ett motiv till att välja att gå den teater- och dramapedagogiska utbildningen är längtan och förhoppningen att bli "någon". Ungdomarna ser det estetiska programmet med inriktning teater och drama som en chans att uppnå ökat självförtroende och ökad självkänsla. Chaib (1996), Elsner (200) samt Schnapp och Olsen (2003) beskriver att teater och drama kan användas för att hjälpa ungdomar nå ökad självkänedom, ökat självförtroende, ökad empati och ökad tillit till sig själv. Eleverna ger uttryck för att dramaverksamheten ger möjlighet att utveckla den kreativa förmågan. Man får träna sin förmåga till inlevelse, medkänsla, engagemang, förståelse och respekt för andra. Lepp (1998) skildrar hur de personliga egenskaperna som utvecklas hos deltagarna är deras mod. Detta är ett motiv som även ungdomarna nämner i min studie. Det är ungdomarnas förhoppning att utveckla ett mod och att börja våga vara sig själv inför sig själv, gruppen och samhället.

Referenslista

- Alver, B. & Öyen, Ö. (1998) *Etik och praktik i forskarens vardag*. Lund: Studentlitteratur
- Bourdieu, P (1990) *Kultursociologiska texter*. Göteborg: Kompendiet
- Börjesson, Mikael (2004) *Gymnasieskolans sociala struktur och sociala gruppers utbildningsstrategier – tendenser på nationell nivå 1997-2001*. Uppsala: Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi
- Chaib, Ch. (1996) *Ungdomsteater och personlig utveckling*. Göteborg: Kompendiet
- Davies, S. & Guppy, N. (1997) *Fields of study, college selectivity and student inequalities in higher education*. *Social Forces* 75
- Denscombe, M. (2000) *Forskningshandboken*. Lund: Studentlitteratur
- Dryler, H. (1998) *Parental role models, gender, and educational choice*. *British journal of sociology* 49, pp. 375-398
- Erberth, B. (1993) *Hela da'n pedagogiskt drama – pedagogiskt drama i lärarutbildningen* Lund: Studentlitteratur
- Erberth, B & Rasmusson, V. (1991) *Undervisa i pedagogiskt drama*. Lund: Studentlitteratur
- Elsner, C. (2000) *Så tänker lärare i estetiska ämnen: en fenomenografisk studie byggd på arton intervjuer*. Stockholm: HLS Förlag
- Fransson, K. m.fl. (2004) *Ungdomars utbildnings- och yrkesval – i egna och andras ögon*. Stockholm: Skolverket
- Giddens, A. (1999) *Modernitet och självidentitet. Självet och samhället i den senmoderna epoken* Göteborg: Daidalos bokförlag
- Giddens, A. (2003) *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur
- Goffman, E. (1998) *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. Göteborg: Kompendiet

- Goyette, K. A. & Mullen, A. L. (2006) *Who studies the Arts and Sciences? Social background and the choice and consequences of undergraduate field of study*. The journal of higher education, vol 77, nr 3
- Hansen, M. N. (1997) *Social and economic inequality in the educational career: do the effects of social background characteristics decline?* European Sociological Review, 13, pp. 305-321
- Hellman, L. (1992) *Drama och improvisation som pedagogisk metod*. Eskilstuna: Studentlitteratur
- Holme, I. & Solvang, K. (1997) *Forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur
- Howard (2000) *Den bildande människan* Jönköping: Brain Books
- Jacobs, J. A. (1995) *Gender and academics specialities. Trends among recipients of college degrees in the 1980s*. Sociology of education
- Jonsson, J. (1999) *Explaining sex differences in educational choice: an empirical assessment of a rational choice model* European Sociological Review 15, pp. 391-404
- Korsén, P-Å & Källström, L. (2005) *En studie av vilka faktorer som påverkar valet till gymnasiet i Botkyrka kommun*. Jönköpings Högskola
- Kvale, S. (2004) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Lepp, M. (1998) *Pedagogiskt drama med fokus på personlig utveckling och yrkesmässig växt*. Malmö: Graphic Systems AB
- Lindqvist, G. (2002) *Lek i skolan*. Lund: Studentlitteratur
- Manski, C.E. (1993) *Adolescent econometricians*. Chicago, IL, University of Chicago Press.
- Nordberg, M & Selin, R (2005) *Valet till Medieprogrammet. En undersökning om vilka faktorer som påverkar valet*. Malmö Högskola
- Palm, L (1994) *Övertalningsstrategier. Att välja budskap efter utgångsläge*. Lund: Lund University Press.
- Patel & Davidsson (2003) *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, Tredje upplagan Lund: Studentlitteratur

- Persson, Magnus (2000) *Populärkulturen och skolan* Lund: Studentlitteratur
- Sandström, M & Svahn, K (2006) *Varför väljer elever till det Estetiska programmet med inriktning bild och dans?* Malmö Högskola
- Schnapp, L & Olsen, Ch. (2003) *Teaching self-advocating strategies through drama.* (Databas/Elektronisk) *Intervention in school and clinic.* Vol. 38, No. 4, PP 211-219
- Simpson, A & Heap, B. (2002) *Process drama: a way of changing attitudes.* Stockholm: Berg Grafiska
- Skolverket (2007) *Estetiska programmet, Program mål, kursplaner, betygskriterier och kommentarer,* Borås: Fritzes och Skolverket
- Skolverkets rapport nr 163 Huvudrapport (2007) *Utvärdering av fem gymnasieprogram 1998* Borås: Fritzes och Skolverket
- Skolverket (1999) *När vingarna bär,* Linköping
- Sommer, D. (2005) *Barndomspsykologi. Utveckling i en förändrad värld.* Hässelby: Runa Förlag
- Sundin, B. (2003) *Estetik och pedagogik i dynamisk balans?* Stockholm: Bokförlaget Mareld
- Svedberg Lars, et al (2002) *Boken om pedagogerna* Stockholm: Liber AB
- Svenning, C. (2003) *Metodboken: Samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling: klassiska och nya metoder i informationssamhället.* Eslöv: Lorentzo
- Trost, J. (2005) *Kvalitativa intervjuer.* Lund: Studentlitteratur.
- Van de Werfhorst, H.G., De Graaf, N.D. & Kraaykamp, G. (2001) *Intergenerational resemblance in field of study in the Netherlands.* *European sociological review*
- Van de Werfhorst, H.G., Sullivan, A. & Cheung, S.Y. (2003) *Social class, ability and choice of subject in secondary and tertiary education in Britain.* *British educational research journal,* vol. 29, no 1
- Way, B. (1971) *Utveckling genom drama – dramatisk improvisation som pedagogiskt arbete.* Studentlitteratur: Lund

Bilaga A

Presentation av mig för lärare och ungdomar

Hejsan!

Jag heter Jessica Hallberg och jag är student på Kristianstad. Jag är i slutfasen på min utbildning och jag håller just nu på att skriva min c-uppsats. Min uppsats kommer att handla om varför elever väljer att gå teater- och dramainriktningen på det estetiska programmet. Därför vänder jag mig till er. Jag skulle vilja ställa ett fåtal frågor till några er.

Jag skulle bli så himla glad och enormt tacksam om det finns några av er som skulle vilja ställa upp och svara på mina frågor men det är naturligtvis frivilligt att ställa upp.

Alla ni som blir intervjuade kommer naturligtvis att få vars en färdig uppsats att läsa sen så fort uppsatsen är färdig. Vill också meddela att jag har tystandsplikt och att alla som deltar i min undersökning är anonyma så man kommer inte att kunna spåra vem som sagt vad i intervjuerna och dessutom kommer allt intervjumaterial att förstöras när uppsatsen är klar. Det är frivilligt att ställa upp och ni kan välja att avbryta er medverkan när ni vill.

Än en gång så tackar jag er för att ni ställer upp!

Med vänlig hälsning Jessica Hallberg